

SLUTRAPPORT DECEMBER 2021

Stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2021

Författare: Petter Berg och Rebecka Herdevall

Webb: www.mucf.se

Omslagsfoto: Flávio Santos/Pexels

Övriga foton:

s. 24 Anastasiya Iobanovskaya/Pexels

s. 28 Asep Syaeful Bahri/Pexels

s. 36 Jesus Con S Silbada/Pexels

s. 50 Tobi/Pexels

s. 59 Jorge Fakhuri Filho/Pexels

SLUTRAPPORT DECEMBER 2021

Stödja aktörer som arbetar
med unga som varken arbetar
eller studerar

Förord

Andelen unga som varken arbetar eller studerar är alltför hög. Det kommer krävas insatser på både nationell och lokal nivå för att fortsätta arbetet med att bryta det utanförskap som alltför många unga idag befinner sig i. För att nå det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och ha inflytande över samhällsutvecklingen är det av yttersta vikt att unga människor som hamnat i utanförskap får det stöd de behöver för att etablera sig på arbetsmarknaden.

Gruppen unga som varken arbetar eller studerar är heterogen vilket innebär att det finns många orsaker till att unga människor befinner sig i ett utanförskap. Inte sällan är orsakerna flera och komplexa. Det ställer krav på att samhällets insatser är organiserade och samordnade för att effektivt kunna bryta ett utanförskap.

Vi vet att det finns ett antal riskfaktorer som påverkar om en ung person hamnar utanför arbete och studier och hur länge den i så fall blir kvar i ett utanförskap. Det handlar exempelvis om

- ofullständig skolgång
- socioekonomisk bakgrund
- tidigt föräldraskap
- psykisk ohälsa
- bostadsort
- någon form av funktionsnedsättning
- att vara utrikesfödd eller nyanländ
- att ha en sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck som bryter mot normen.

Under uppdragets gång har myndigheten tagit fram kunskap som visar att vissa undergrupper har en förhöjd risk att hamna i ett långvarigt utanförskap som varar under hela ungdomstiden (16–29 år). Att som ung ha psykisk ohälsa, funktionsnedsättning eller sjukdom kan försvåra etablering inom arbete eller studier. Detta har visat sig vara de största riskfaktorerna för att hamna i ett utanförskap.

Med mer kunskap om målgruppen och strukturer för samverkan mellan myndigheter, kommuner och regioner ökar möjligheterna till effektiva insatser i både förebyggande och åtgärdande syfte. För att minska det personliga lidande som ett utanförskap innebär och minska de stora samhällsekonomiska kostnader det medför att unga människor inte kommer in i arbetslivet, är det av största vikt att fortsätta arbeta förebyggande med målgruppen.

Det är även viktigt att noggrant fortsätta följa utvecklingen för gruppen i spåren av coronapandemin, där bland annat den ökade psykiska ohälsan bland unga och den höga ungdomsarbetslösheten tyder på att fler riskerar att hamna utanför arbete och studier.

Rapporten har tagits fram på avdelningen för kunskapsstöd av Petter Berg (uppdragsansvarig) och Rebecka Herdevall.

Lena Nyberg

Generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund och syfte	7
Uppdragets insatser	7
Resultat	7
Förslag	8
Inledning	9
Rapportens upplägg	10
1. Uppdragets bakgrund och målgruppen unga som varken arbetar eller studerar	11
Bakgrund till uppdraget	11
Unga som varken arbetar eller studerar	12
Coronapandemins påverkan på unga som varken arbetar eller studerar	15
2. Uppdragets genomförande	16
Förberedelsefasen	16
Uppföljning av uppdragets delrapport	17
Marknadsföring och spridning av uppdraget	18
Kommunträffar	19
Andra insatser under uppdragstiden	20
Coronapandemins effekter på uppdraget	23
3. Samverkan med andra aktörer	25
Delad tjänst med SKR	25
Operativa samverkansgruppen	26
Vi-projektet	26
Deltagande i referensgrupper	27
Gemensamma insatser med andra myndigheter	27

4. Ungas röster	28
Reflektioner om ungas röster	31
5. MUCF:s rapporter om unga som varken arbetar eller studerar	32
Delrapporter	32
MUCF:s övriga rapporter kring unga som varken arbetar eller studerar under uppdragstiden	33
6. Uppdraget för nationell samordning	37
Växelverkan mellan uppdragen för unga som varken arbetar eller studerar	39
7. Effekter av uppdraget	40
Utvärdering av kommunträffar med MUCF	40
Kvalitativ uppföljning av kommunträffar	45
Analys av måluppfyllelse och genomförda aktiviteter	48
8. MUCF:s förslag till fortsatta insatser	55
Fortsatt uppdrag att stödja aktörer	55
Statsbidrag till lokala aktörer för att stärka samverkan	57
9. Referenser	60
10. Bilaga	62
Kommunträffar 2019–2021	62

Sammanfattning

Bakgrund och syfte

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fick 2018 i uppdrag av regeringen att stödja de aktörer, i första hand kommuner, som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar. Uppdraget innebar också att myndigheten skulle utgöra ett informations- och kunskapsstöd i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar. I uppdraget ingick även att identifiera och rapportera systemhinder till regeringen.

Syftet med denna slutrapport är att följa upp uppdraget och redovisa de effekter som har kunnat utläsas. I rapporten beskriver myndigheten hur uppdraget och dess olika delar genomförts, samt vilka effekter kommunerna själva sett efter att ha arbetat tillsammans med MUCF kring unga som varken arbetar eller studerar.

Uppdragets insatser

Under uppdragstiden har myndigheten bland annat gjort följande:

- Träffat 57 kommuner, där syftet varit att stödja lokal organisations- och verksamhetsutveckling. Kommunträffarna har företrädesvis vänt sig till chefer och strateger ansvariga för utbildning, socialtjänst och arbetsmarknad.
- Deltagit i ett stort antal seminarier, konferenser och referensgrupper för att sprida information och kunskap till andra aktörer på nationell, regional och kommunal nivå.
- Samverkat med relevanta aktörer.
- Tagit fram flera rapporter som rör unga som varken arbetar eller studerar. Dessa har både varit delrapporter i uppdraget samt rapporter som tagit fram ny kunskap om målgruppen och identifierat systemhinder.
- Följt upp och analyserat effekter av uppdragets insatser.

Resultat

Myndigheten har i slutfasen av uppdraget analyserat sina insatser utifrån de tre effektmål som sattes upp i uppdragets delrapport och kommit fram till följande resultat:

1. De aktörer som tagit del av MUCF:s stöd samordnar sina insatser till unga som varken arbetar eller studerar på ett mer ändamålsenligt sätt än de gjort tidigare.

Samverkan har i många fall stärkts till följd av kommunträffarna. Detta gäller både de kommuner som har en strukturerad samverkan och de som saknar dessa strukturer. Effekten har dock varierat och vissa kommuner är i behov av fortsatt stöd.

2. Kunskapen kring frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar har ökat, både hos de som bär ansvar för relevanta verksamheter och hos verksamhetspersonal som möter unga.

Den kunskapshöjande effekten av MUCF:s insatser hos kommunerna har varit stor. Kommunerna har med hjälp av myndigheten fått en tydligare helhetsbild över antalet individer som befinner sig i en situation av att varken arbeta eller studera. Den ökade kunskapen hos kommunerna leder inte bara till en ökad förståelse för målgruppen utan ger också förutsättningar för mer informerade beslut.

Uppdraget har nått cirka 6 000 personer som på olika sätt deltagit i MUCF:s aktiviteter där de fått information om unga som varken arbetar eller studerar.¹

3. Systemhinder för ungas etablering har uppmärksammats.

MUCF har i delrapporten *Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar* (MUCF 2020)² identifierat ett antal systemhinder som försvårar etableringen för unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten har på olika sätt arbetat för att uppmärksamma och undanröja dessa systemhinder tillsammans med andra relevanta aktörer.

Förslag

MUCF presenterar två förslag för att underlätta etableringen för unga som varken arbetar eller studerar. Syftet med förslagen är att från nationellt håll fortsätta stödja det lokala arbetet med målgruppen. De två förslagen är följande:

- MUCF får ett permanent uppdrag att stödja lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar.
- MUCF får ett förnyat uppdrag att stärka det lokala arbetet med statsbidrag för lokala satsningar på unga som varken arbetar eller studerar.

¹ Intern rapportering av antal deltagare vid spridningstillfällen under uppdraget. Denna siffra visar dock inte antalet unika individer utan antalet personer som deltagit i myndighetens insatser. Exempel på aktiviteter har varit kommunträffar, seminarier, konferenser och referensgruppsmöten.

² Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar. Delrapport inom MUCF:s uppdrag rörande unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2020).

Inledning

I mars 2018 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag av regeringen att utveckla en funktion för att stödja offentliga aktörer, främst kommuner, som arbetar med etableringen av unga som varken arbetar eller studerar.

Enligt uppdragsdirektivet ska MUCF stödja lokal organisations- och verksamhetsutveckling, så att förutsättningar skapas för att ge unga som varken arbetar eller studerar ett tidigt och samordnat stöd. Myndigheten ska även utgöra ett informations- och kunskapsstöd i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar, dels genom att samla och sprida kunskap, dels genom att identifiera och rapportera systemhinder till regeringen och andra relevanta aktörer.³

En inledande delrapport lämnades till Regeringskansliet i april 2019, där MUCF redogör för hur tidigare erfarenheter och kunskaper kring målgruppen samlats in från såväl den egna myndigheten som från andra aktörer. I rapporten beskriver MUCF hur uppdraget tolkades samt preciserade det planerade arbetet framåt.⁴

Ytterligare en delrapport lämnades in till Regeringskansliet i februari 2020. Denna rapport beskriver systemhinder och strukturella utmaningar som unga som varken arbetar eller studerar möter. Underlaget till rapporten samlades in efter genomförda kommunträffar med företrädare för olika kommuner. I rapporten beskrivs även möjliga områden där myndigheten skulle kunna bidra med ny kunskap utifrån de identifierade systemhindren och strukturella utmaningarna.⁵

MUCF har under uppdragstiden anordnat kommunträffar, där syftet varit att ge deltagarna en gedigen kunskapsöversikt, göra en nulägesanalys samt att ta fram en kommunövergripande handlingsplan kring unga som varken arbetar eller studerar i den aktuella kommunen.

Målgruppen för kommunträffarna har primärt varit förvaltningschefer eller strateger inom exempelvis utbildningsförvaltning, socialtjänst och arbetsmarknadsförvaltning med mandat att fatta beslut rörande unga som varken arbetar eller studerar.

Under uppdraget har myndigheten haft i uppdrag att samverka med

- Arbetsförmedlingen
- Försäkringskassan
- Socialstyrelsen
- Skolverket
- Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua)
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

³ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2018/03/uppdrag-att-stodja-aktorer-som-arbeta-med-unga-som-varken-arbeta-eller-studerar/>

⁴ Stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Delrapport april 2019 (MUCF 2019), s. 6.

⁵ Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar. Delrapport maj 2020 (MUCF 2020), s. 21.

Denna samverkan beskrivs närmare längre fram i rapporten.

Uppdragets genomförande, dess olika delar och dess resultat redovisas med denna slutrapport som överlämnas till Regeringskansliet den 15 december 2021.

Rapportens upplägg

Kapitel 1 – *Uppdragets bakgrund och målgruppen unga som varken arbetar eller studerar* beskriver bakgrunden till myndighetens uppdrag och målgruppen unga som varken arbetar eller studerar samt coronapandemins påverkan på målgruppen.

Kapitel 2 – *Uppdragets genomförande* beskriver hur myndigheten genomfört uppdraget, vilka insatser som gjorts och hur coronapandemin påverkat uppdraget.

Kapitel 3 – *Samverkan med andra aktörer* beskriver hur samverkan gått till med de aktörer som pekats ut i enlighet med uppdragsdirektivet samt samverkan med Vi-projektet i Västra Götaland och deltagande i referensgrupper.

Kapitel 4 – *Ungas röster* beskriver hur unga som själva befinner eller befunnit sig i ett utanförskap upplever sin situation, vad som varit till hinder och vad som varit till hjälp på vägen mot etablering inom studier och arbete.

Kapitel 5 – *MUCF:s rapporter om unga som varken arbetar eller studerar* beskriver de delrapporter samt övriga rapporter som myndigheten lämnat in rörande unga som varken arbetar eller studerar under uppdragstiden.

Kapitel 6 – *Uppdraget för nationell samordning* beskriver uppdraget Nationell samordning kring unga som varken arbetar eller studerar och hur detta uppdrag samverkat och bidragit till uppdraget att stödja aktörer.

Kapitel 7 – *Effekter av uppdraget* beskriver effekterna av arbetet med de kommunträffar som anordnats av myndigheten under uppdraget samt kvalitativ uppföljning av träffarna och analys av måluppfyllelse och genomförda aktiviteter.

Kapitel 8 – *MUCF:s förslag till fortsatta insatser* redogör för de förslag som myndigheten lämnar till regeringen rörande fortsatt arbete kring unga som varken arbetar eller studerar.

Uppdragets bakgrund och målgruppen unga som varken arbetar eller studerar

Bakgrund till uppdraget

I sitt slutbetänkande *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar* (SOU 2018:11) pekar den nationella Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar⁶ på vikten av samverkan mellan de aktörer som erbjuder välfärdstjänster till målgruppen. I utredningen konstaterades att arbetet för att stödja de unga präglades av bristande samordning och att ansvaret låg på många olika aktörer. Flera stödfunktioner arbetade med frågorna, och dessa bidrog visserligen till att öka kunskapen om målgruppen, liksom om framgångsrika arbetsätt och metoder. Dock var uppdragen tidsbegränsade och ansvaret upplevdes som spretigt.⁷

För att främja att unga som varken arbetar eller studerar erbjuds ett likvärdigt stöd i hela landet och att fler unga kvinnor och män ska kunna etablera sig lyfte utredningen fram behovet av ett fortsatt och utvecklat stöd till de aktörer som möter dessa unga. De föreslog därför att det skulle inrättas en funktion som skulle tillvarata det arbete som redan genomförts och som skulle fortsätta att stödja arbetet i exempelvis kommuner och regioner.⁸

Mot bakgrund av detta fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) uppdraget av regeringen att inrätta en funktion för att stödja de aktörer som arbetar för att bidra till att fler unga, såväl kvinnor som män, etableras i arbets- och samhällslivet.

Varje ung kvinna och man som långsiktigt hamnar utanför arbets- och samhällslivet är ett misslyckande för samhället. Regeringen bedömer därför att det behövs ett fortsatt samordnat stöd till de aktörer som möter de unga som varken arbetar eller studerar.⁹

Uppdraget utgår ifrån ett ungdoms-, ickediskriminerings-, jämställdhets-, barnrätts- och funktionshinderperspektiv.

⁶Den nationella Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar utsågs av regeringen för att 2015–2018 förbättra samverkan mellan olika aktörer som arbetar med målgruppen.

⁷Vårt gemensamma ansvar (SOU 2018:11), s. 374.

⁸Vårt gemensamma ansvar (SOU 2018:11), s. 374.

⁹Uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar, Regeringsbeslut 2018-03-01 U2017/04044/UF (delvis).

Unga som varken arbetar eller studerar

MUCF definierar unga som varken arbetar eller studerar som unga mellan 16 och 29 år som är folkbokförda i Sverige och under ett helt kalenderår

- inte haft inkomster över ett prisbasbelopp (47 600 kr 2021)
- inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerade eller studerat vid Svenska för invandrare (SFI) mer än 60 timmar.

I Sverige finns cirka 145 000 unga 16–29 år som varken arbetar eller studerar.¹⁰ Somliga av dessa befinner sig utanför arbete och studier under en kortare period medan andra blir kvar i denna situation under flera år.

Anledningarna till att någon hamnar i ett långvarigt utanförskap kan vara flera och komplexa. Inte sällan behövs insatser från olika offentliga instanser, vilka behöver samverka för att samordna insatserna på ett effektivt sätt. Att insatserna sätts in tidigt och förebyggande är viktigt för att motverka att en ung person hamnar i ett utanförskap och behöver hjälp av samhället i ett senare skede i livet.

Från Skolverkets och Socialstyrelsens arbete med Tidiga och Samordnade insatser (TSI) vet vi att insatser som sätts in tidigt ofta är mindre i omfattning och kostnad än de som behövs för vuxna individer.¹¹ Det innebär att både mänskligt lidande och samhällsekonomiska kostnader kan undvikas genom insatser som syftar till att bryta utanförskap för unga.

Bland unga som varken arbetar eller studerar födda i Sverige har skillnaderna mellan könen länge varit relativt liten. Mellan 2015 och 2018 var andelen som gick till arbete eller studier något högre bland killar än bland tjejer. Skillnaderna mellan könen är större bland unga utrikes födda. I denna grupp unga har andelen som går till arbete sedan 2011 varit högre bland killar än bland tjejer. Sedan 2017 har denna skillnad blivit större i gruppen utrikes födda.¹²

Sedan tidigare rapporter vet vi att det finns flera riskfaktorer för att hamna utanför arbete och studier. Detta beskrivs bland annat i rapporter från den nationella Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, Tema-gruppen för unga i arbetslivet och Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua). Ungdomar som saknar behörighet till gymnasieskolans nationella program, har hög frånvaro eller avbryter sina gymnasiestudier löper exempelvis högre risk att hamna i ett utanförskap. Vi vet också att det finns flera andra riskfaktorer som gör att vissa unga löper större risk att hamna i en situation där de varken arbetar eller studerar.

I rapporten *Ett långvarigt utanförskap* (MUCF 2020) beskrivs psykisk ohälsa som en av de största riskfaktorerna för att under sin ungdomstid aldrig studera eller ha ett arbete. I *Ett långvarigt utanförskap* definieras personer med psykisk ohälsa som individer som har fått en diagnos för en psykiatrisk sjukdom

¹⁰ www.mucf.se/uv-as-statistik. Uppgift från 2019.

¹¹ Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga. SoU 2021:34 Bilaga 4.

¹² Hitta vägen! Ung idag 2019. En studie om ungas väg genom skolan till arbetslivet (MUCF 2019), s. 40.

och/eller medicinerar för psykiatriska besvär.¹³ Rapporten visar också att så många som två av tre i gruppen unga som varken arbetar eller studerar med psykisk ohälsa aldrig kommer i sysselsättning, utan är fortsatt utanför arbete och studier vid 29 års ålder.¹⁴

Andra personer som är extra utsatta är unga med funktionsnedsättning. De möter ofta hinder för att etablera sig i samhällslivet. En funktionsnedsättning innebär enligt Socialstyrelsens definition en begränsning av en persons fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsförmåga.¹⁵ Unga med funktionsnedsättning har på flera sätt sämre levnadsvillkor än andra unga. Som grupp betraktat har de en fördröjd etablering och en svagare ställning i arbetslivet. Gruppen har en större andel deltidsanställningar, mindre andel fasta anställningar, större erfarenhet av arbetslöshet, längre arbetslöshetstider och större erfarenhet av sjukskrivningar än andra unga. Vissa unga med funktionsnedsättning, till exempel unga med intellektuella funktionsnedsättningar, möter dessutom större hinder än andra när de vill skapa sig en meningsfull fritid eller engagera sig i samhället.¹⁶

Även unga med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar. Med utländsk bakgrund avses personer som är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Unga personer med utländsk bakgrund har generellt sett svårare att etablera sig på arbetsmarknaden än unga personer med svensk bakgrund. Detta kan sammankopplas med en rad faktorer som försvårar etablering för utrikes födda, såsom exempelvis utbildningsbakgrund, arbetslivserfarenhet, språkkunskaper samt fysisk och psykisk hälsa.¹⁷

I MUCF:s rapport *Unga utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet* (MUCF 2021) syns en tydlig könsskillnad inom gruppen utrikes födda, där kvinnor har en svagare etablering i arbetslivet jämfört med män.¹⁸ I rapporten nämns också att många utrikes födda kvinnor upplever olika former av fördomsfullt och rasistiskt bemötande både i och utanför arbetslivet, vilket kan försvåra etableringen.¹⁹ Skillnaden mellan inrikes- och utrikesfödda syns tydligt i grafen nedan.

¹³ Ett långvarigt utanförskap. Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2020), s. 13.

¹⁴ Ett långvarigt utanförskap. Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2020), Förord.

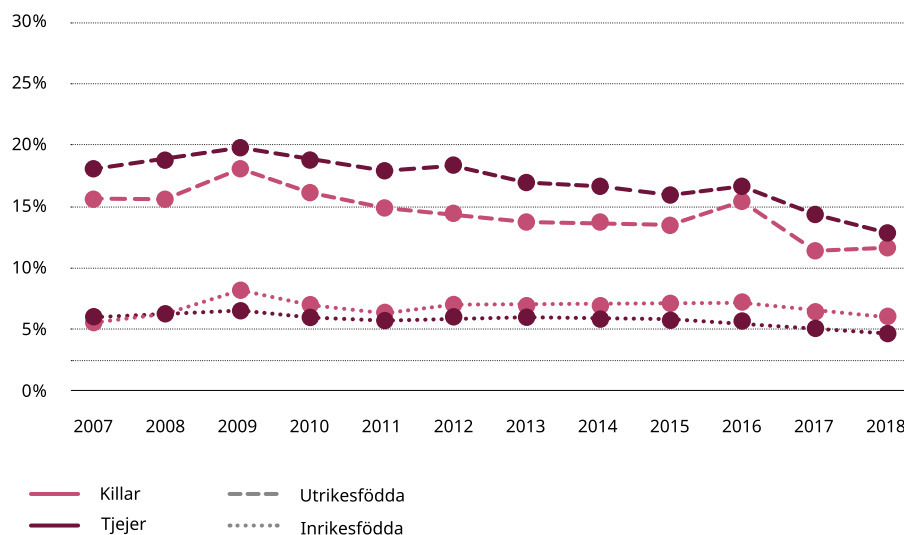
¹⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/funktionshinder/>

¹⁶ Fokus 17, del 2 – Unga med funktionsnedsättning (MUCF 2017), s. 6.

¹⁷ Ett långvarigt utanförskap. Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2020), s. 28.

¹⁸ Utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet (MUCF 2021), s. 19.

¹⁹ Utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet (MUCF 2021), s. 78.

Figur 1.1 Andelen unga som varken arbetar eller studerar, 16–24 år, 2007–2018. Procent.

Källa: Olika register som sammanställts av Statistiska centralbyrån.

Uppgiftslämnare: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Läs mer på www.mucf.se/uvas-statistik.

Ytterligare en grupp som ofta har svårare än andra att etablera sig på arbetsmarknaden är unga som på olika sätt bryter mot samhällets normer om sexualitet, könsidentitet eller könsuttryck. MUCF har i rapporten *Bredda normen* (MUCF 2018) kunnat konstatera att unga hbtqi-personer är en utsatt grupp som riskerar att utsättas för trakasserier och diskriminering, både i rekryteringsprocesser och på arbetsplatser. I rapporten konstateras också att unga hbtqi-personer ofta mår sämre än övriga grupper. Då psykisk ohälsa påverkar ungas etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden och deras psykiska välmående på arbetsplatsen är detta en viktig riskfaktor.²⁰

Det finns fler riskfaktorer än ovan nämnda, och för en mer utförlig beskrivning av dessa hänvisas till uppdragets delrapport från 2019.²¹

När världen 2008 drabbades av en finanskris och Sverige gick in i en djup lågkonjunktur påverkades unga som var på väg ut på arbetsmarknaden när behovet av arbetskraft minskade. För många innebar detta att de hamnade i ett långvarigt utanförskap när debuten på arbetsmarknaden försenades med flera år.

MUCF:s rapport *Ett långvarigt utanförskap* (MUCF 2020) visar att finanskrisen medförde att de yngsta (16–19 år) i gruppen unga som varken arbetar eller studerar var de som drabbades värst i sin etableringsprocess under lågkonjunkturen 2008–2010. Drygt hälften av alla som tillhörde målgruppen när de var 16–19 år 2004, var det fortfarande när de var 29 år. Detta trots att många av dem varit i någon form av sysselsättning under åren 2005–2007.

²⁰ Bredda normen. Unga hbtqi-personers röster om att varken arbeta eller studera (MUCF 2018), s. 9.

²¹ Stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Delrapport april 2019 (MUCF 2019), s. 15–18.

Detta innebär att de under dessa år inte etablerades långsiktigt på arbetsmarknaden utan återföll i ett utanförskap.²²

Det är viktigt att noga följa utvecklingen för unga under och efter coronapandemin för att undvika samma utveckling som under finanskrisen.

Coronapandemins påverkan på unga som varken arbetar eller studerar

Pandemin har påverkat gruppen unga som varken arbetar eller studerar på olika sätt. MUCF har studerat pandemins påverkan och då sett att ungdomar utan gymnasieexamen i ännu högre grad än i normala fall riskerade att konkurreras ut av unga med gymnasieexamen. Myndigheten har också kunnat konstatera att vanliga ingångsjobb, sommarjobb och tillfälliga jobb för unga inom exempelvis restaurang- och turistnäring försvann under pandemin.

Indikationer pekar på att unga med särskilda behov av stöd från samhället påverkades extra mycket av pandemin. Exempelvis personer med funktionsnedsättning, hbtqi-ungdomar och unga utlandsfödda riskerade att drabbas särskilt hårt. Ett exempel är att sjukvårdspersonal på vårdmottagningar som inriktar sig på hbtqi-personer flyttades till coronavården.²³ Det är fortfarande oklart vilka exakta effekter coronapandemin kommer att få för målgruppen, samt vilka effekter som blir kort- respektive långsiktiga.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) släppte i februari 2021 rapporten *Barn och unga under coronapandemin*.²⁴ I sammanfattningen skriver rapportförfattarna:

Det är för tidigt att dra slutsatser om coronapandemins långsiktiga konsekvenser, men den övergripande slutsatsen är att pandemin påverkar många barn och unga negativt. Särskilt drabbade är barn och unga från redan utsatta miljöer, med svag socioekonomisk bakgrund och svagare socialt skyddsnät. Det finns därför anledning att värna och utveckla de institutioner, som t.ex. mödra- och barnhälsovård, socialtjänst samt elevhälsa som möter utsatta barn och unga samt att ge utbildningssystemet förutsättningar att kompensera för de brister i humankapitalutveckling och förlorade livschanser som pandemin orsakar.

²² Ett långvarigt utanförskap. Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2020), s. 17.

²³ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/hbtqi-personer-allt-mer-utsatta-i-coronakrisens-spar-1>

²⁴ <https://www.ifau.se/Forskning/Publikationer/Rapporter/20212/barn-och-unga-under-corona-pandemin/>

2.

Uppdragets genomförande

Förberedelsefasen

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) inledde tidigt i uppdraget en process som dels bestod av kunskapsinhämtning och dels en analys av vad som tidigare gjorts och föreslagits kring målgruppen. Uppdraget lade särskild vikt vid de erfarenheter som tagits fram av den nationella Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) samt Temagruppen för unga i arbetslivet.

MUCF påbörjade även ett arbete för att identifiera systemhinder som kan försvåra ungas etablering, som exempelvis brist på samverkan mellan relevanta myndigheter.

En annan viktig del av uppdraget var kunskapsspridning. Den nationella Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar lyfter i sitt slutbetänkande fram behovet av att såväl sprida kunskap som att omvandla den till handling.²⁵

I syfte att skapa effektiva arbetssätt och undvika parallella processer inledde MUCF nära samarbeten med framförallt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Dua, Arbetsförmedlingen och Skolverket. Exempelvis formaliserades ett nära samarbete med SKR:s Uppdrag fullföljd utbildning, som arbetar för att förebygga skolavbrott. Samarbetet inleddes för att koordinera MUCF:s och SKR:s insatser för att effektivisera stödet till lokala aktörer.

För att bättre förstå kommuners och regioners behov och utmaningar kring unga som varken arbetar eller studerar, anordnade MUCF fyra regionala workshops under hösten 2018. Dessa workshops genomfördes i Borlänge, Sundsvall, Varberg och Västerås. Under dessa träffar samlade MUCF företrädare för kommun, region, samordningsförbund och kommunförbund. Syftet var att MUCF skulle inhämta kunskap för att kunna utveckla en träffsäker och behovsanpassad stödfunktion på myndigheten.

Efter dessa workshops stod det klart att den enskilt viktigaste frågan för kommuner och regioner, när det gäller arbetet med unga som varken arbetar eller studerar, var bristen på interna och externa samverkansstrukturer. Exempelvis saknades ofta formaliserade samverkansforum där förvaltningar träffades för att diskutera frågor som rör målgruppen.

Utöver detta konstaterades att kunskapsnivån om målgruppen generellt var låg i kommunerna, med undantag för de personer som arbetar operativt med målgruppen. Det framstod tydligt att kunskapsnivån om målgruppen hos personer i strategiskt viktiga positioner (exempelvis förvaltningschefer och avdelningschefer) behövde höjas. Mot bakgrund av detta lade myndigheten stor vikt vid att ta fram ett forskningsbaserat kunskapspaket att sprida till kommunerna.

Efter att ha analyserat den inhämtade informationen vid dessa workshops beslutade myndigheten att i ett första skede fokusera på att erbjuda kommuner stöd i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten gjorde då vägvalet att nå så många kommuner som möjligt, för att kunna nå ut med

²⁵ Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2018:11), s. 16.

kunskap och stöd till flera. Därefter skulle insatserna utökas till att även omfatta regionerna.

MUCF tog 2018 fram ett koncept för organisations- och verksamhetsutveckling för det fortsatta arbetet. Konceptet skulle ligga till grund för myndighetens kommunträffar med enskilda kommuner och prövades i en första träff. Konceptet reviderades därefter av myndigheten utifrån den deltagande kommunens synpunkter och MUCF:s egen analys av kommunernas behov.

Det färdiga konceptet gick ut på att samla förvaltningschefer och kommunstrategier som ansvarar för verksamheter som träffar unga som varken arbetar eller studerar (exempelvis inom utbildningsförvaltning, socialförvaltning och kultur- och fritidsförvaltning). Dessa skulle ges en gedigen kunskapsöversikt av målgruppen samt i samverkan över förvaltningsgränserna ta fram en handlingsplan för arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.

För att höja kunskapsnivån om målgruppen bedömde MUCF att det var av stor vikt att ta fram och tillgängliggöra ny statistik på nationell, regional och lokal nivå, vilket gjordes i förberedelsefasen. Statistiken kom därefter att uppdateras årligen under hela uppdraget.²⁶

Uppföljning av uppdragets delrapport

I april 2019 lämnade MUCF in en första delrapport²⁷ som beskriver hur myndigheten skulle arbeta med uppdraget. I rapporten beskriver myndigheten att syftet med uppdraget är att andelen unga som varken arbetar eller studerar ska minska. Då det är svårt att mäta i vilken utsträckning myndighetens aktiviteter bidrar till att uppnå syftet formulerades även tre effektmål. Dessa är

1. att de aktörer som tar del av MUCF:s stöd ska samordna sina insatser till unga som varken arbetar eller studerar på ett mer ändamålsenligt sätt än de gjort tidigare
2. att kunskapen kring frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar ska öka, både hos de som bär ansvar för relevanta verksamheter och hos verksamhetspersonal som möter unga
3. att systemhinder för ungas etablering ska uppmärksammas och undanröjas.

Dessa effektmål är direkt eller indirekt mätbara och följdes upp på olika sätt.

Effektmål 1 handlar om att stödja kommuner att få ett mer effektivt och samordnat arbete för målgruppen, såväl inom kommunen som med andra aktörer. Målet följdes upp genom självskattning från de aktörer som tog emot MUCF:s stöd.

Effektmål 2 handlar om att hjälpa kommuner att öka den generella kunskapsnivån om målgruppen hos både beslutsfattare och operativ personal. Detta mål följdes upp genom utvärdering av kommunträffar.

Effektmål 3 handlar om att identifiera och undanröja hinder på strukturell nivå, för att underlätta etableringen av unga som varken arbetar eller studerar.

²⁶ <https://www.mucf.se/uvas-statistik>

²⁷ Stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Delrapport april 2019 (MUCF 2019), s. 6.

Målet följdes upp genom avstämning med Regeringskansliet då myndigheten lämnade förslag till förändringar i en särskild delrapport om systemhinder.²⁸

I delrapporten från 2019 beskriver myndigheten följande aktiviteter för att uppnå målen. Myndigheten ska

- anordna erfarenhetsutbyten och kunskapskonferenser eller delta i sådana för att sprida kunskap i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar
- rikta aktiviteter till regioner med ansvar för hälso- och sjukvård inklusive psykiatri, där erfarenheter från kommunträffarna kommer att utgöra underlag
- sprida kunskap om unga som varken arbetar eller studerar och vikten av samverkan genom myndighetens hemsida
- ta fram kompletterande kunskap om unga som varken arbetar eller studerar, exempelvis ungas egna erfarenheter av att varken arbeta eller studera
- uppmärksamma och rapportera systemhinder till Regeringskansliet
- sprida kunskap om och föreslå förändringar i syfte att undanröja systemhinder för ungas etablering till andra nationella myndigheter genom myndighetsnätverk eller i andra relevanta sammanhang.²⁹

I kapitel 7 beskrivs och analyseras vilka effekter myndighetens aktiviteter haft samt hur väl myndigheten lyckats uppnå effektmålen.

Marknadsföring och spridning av uppdraget

Myndigheten har för att sprida kännedom om uppdraget använt sig av nyhetsbrev, webb och andra relevanta kanaler. De fyra regionala workshoppar som genomfördes under hösten 2018, kunde även ligga till grund för spridning av uppdraget, då flera av de deltagande kommunerna hörde av sig efteråt och ville boka in en kommunträff.

För att informera kommunerna om uppdraget och möjligheten att få stöd skickade MUCF ett brev från generaldirektören till kommunchefer vid olika tidpunkter under uppdragstiden.

Myndigheten deltog även under hösten 2018 i konferenser som arrangerades av bland annat Dua, Skolverket och SKR, för att sprida information om det nya uppdraget. MUCF deltog också i ett inslag i "Ekot" i Sveriges radio i mars 2019, där utrymme gavs för att informera om uppdraget och målgruppen unga som varken arbetar eller studerar.

I uppdragets förberedelsefas utvecklades även en särskild sida på myndighetens webbplats, för spridning av kunskap kring frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar. Denna sida uppdateras kontinuerligt.³⁰

Under uppdragstiden har MUCF nått cirka 6 000 deltagare och åhörare i samtliga aktiviteter, webbsidan ej inräknad.

²⁸ Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar. Delrapport maj 2020 (MUCF 2020).

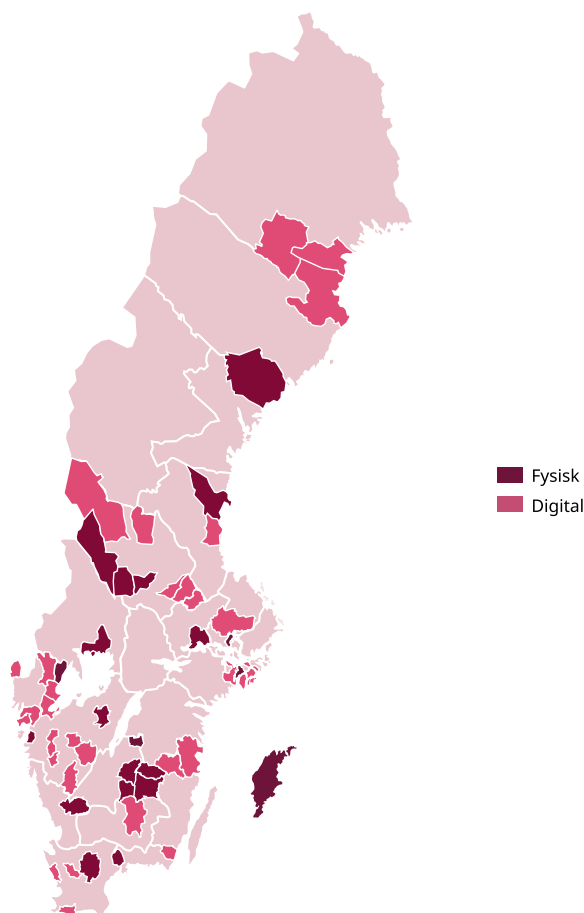
²⁹ Stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Delrapport 1, april 2019 (MUCF 2019), s. 30-32.

³⁰ <https://www.mucf.se/uvas>

Kommunträffar

Sedan MUCF fick uppdraget har myndigheten anordnat 42 träffar med 57 kommuner. Av dessa träffar har 18 varit fysiska och 24 digitala. Ibland har endast en kommun deltagit och ibland har 2–4 kommuner deltagit vid samma kommunträff. I enstaka fall har även samordningsförbund, Arbetsförmedlingen eller andra relevanta aktörer deltagit på kommunernas initiativ.

Kartdiagrammet nedan visar vilka kommuner som har deltagit i träffarna. En detaljerad lista finns som bilaga. Utöver dessa kommunträffar har två digitala träffar anordnats med Samordningsförbundet Östra Södertörn, som samlar kommunerna Haninge, Nynäshamn och Tyresö samt Region Stockholm, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Dessa träffar finns medräknade.

Figur 2.1 Kommunträffar 2019–2021, fysisk och digital, uppdelat på kommun.

Källa: Funktionalitet från Bing. © GeoNames, HERE, MSFT, Microsoft, TomTom, Wikipedia.

Kommunerna har valt ut dels genom att de själva anmält intresse och dels genom att MUCF gjort ett urval av kommuner. Urvalet har då gjorts utifrån en sammanvägd bedömning av andelen unga som varken arbetar eller studerar enligt myndighetens statistik, samt utifrån hur väl samverkan fungerade enligt en enkätundersökning från Dua. Hänsyn till geografisk spridning har också tagits.

Kommunträffarna har varit frivilliga för en kommun att delta i. MUCF har, efter att ha gjort urvalet, erbjudit kommunen en träff som de flesta har tackat ja till. I andra fall har kommuner även själva vänt sig med en intresseanmälan till MUCF och då har myndigheten i så gott som samtliga fall erbjudit dessa kommuner en träff.

Målgruppen för kommunträffarna har i första hand varit chefer och strateger med mandat att fatta strategiska beslut om arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. I många fall har även operativ personal deltagit i träffarna. Det har varit upp till kommunerna att avgöra vilka funktioner som är relevanta för att delta, utöver chefer och strateger.

När myndigheten träffat kommunerna har detta varit i form av en halvdags-träff, där syftet varit att ge deltagarna kunskap om viktiga perspektiv, riskfaktorer och framgångsrika arbetsätt. Träffarna har utmynnat i att deltagarna tagit fram en kommunövergripande handlingsplan för en långsiktig och hållbar utveckling för etableringen av unga som varken arbetar eller studerar.

Konceptet för kommunträffarnas upplägg som utarbetades under förberedelsefasen har förändrats och utvecklats under uppdragets gång, inte minst sedan träffarna blivit digitala. Upplägget består nu av mer interaktivitet och medskapande för deltagarna än de gjorde inledningsvis. Något av det som brukar vara mest uppskattat under träffarna är att få tid för olika förvaltningar och enheter att samverka med varandra.

Andra insatser under uppdragstiden

Följande konferenser och seminarier har MUCF arrangerat under uppdragstiden, med relevans för uppdraget.

MUCF:s rikskonferens 2019

MUCF har under många år arrangerat en årlig rikskonferens. 2019 deltog uppdraget för unga som varken arbetar eller studerar med ett valbart seminarium på temat lärande exempel i arbetet med målgruppen, tillsammans med SKR, Dua och Skolverket.

Dessutom genomförde MUCF ett seminarium med ett inslag av teater i samarbete med elever från estetiska programmet på Katedralskolan och Kungsmadskolan i Växjö. Utifrån ett underlag som MUCF gav eleverna, iscensatte de sina tolkningar av hur det kan kännas att befinna sig i en situation utan arbete eller studier. Båda seminarierna var uppskattade och besöktes av totalt cirka 200 deltagare.

Uvas³¹-konferens 26 mars 2020

En nationell konferens om unga som varken arbetar eller studerar var sedan tidigare planerad att hållas i Stockholm, men på grund av pandemin ställde MUCF med kort varsel om till en digital konferens. Under konferensen presenterades preliminära resultat av en studie från myndigheten om olika

³¹ Förkortningen uvas står för unga som varken arbetar eller studerar. MUCF har valt att inte använda förkortningen i denna rapport, förutom i titlar, citat eller där det används som ett vedertaget begrepp.

undergrupper av unga som varken arbetar eller studerar. Inbjuden representant från Samordningsförbundet Värend deltog med en föreläsning om betydelsen av samverkan kring målgruppen.

Digital uvas-konferens 2 december 2020

Den 30 november till 3 december 2020 arrangerades "MUCF:s ungdoms- och civilsamhällsdagar" för första gången, som alternativ till den årliga rikskonferensen som inte gick att genomföra på grund av pandemin. De fyra dagarna fylldes med digitala sändningar med olika teman, och riktade sig till alla som är engagerade i frågor som rör ungas levnadsvillkor och civilsamhällets förutsättningar.

Den 2 december var temat "Unga utanför arbetsmarknaden" och programmet bestod bland annat av att

- arbetsmarknadsminister Eva Nordmark inledningstalade
- en nyläppt rapport från MUCF:s utredare presenterades
- ett projekt på temat unga som varken arbetar eller studerar från IF Metall presenterades
- MUCF:s nationella samverkansuppdrag presenterades
- samverkan med SKR uppmärksammades
- en ung person som tidigare under en period varken arbetat eller studerat, delade med sig av sina erfarenheter.

Sändningen den 2 december var den mest välbesökta av de fyra dagarna och sågs av sammanlagt cirka 1 500 personer.

Presentation för S-ledamöter i arbetsmarknadsutskottet mars 2021

I mars 2021 träffade representanter från MUCF Socialdemokraternas arbetsgrupp i arbetsmarknadsutskottet. Under mötet presenterade myndigheten sina två uppdrag kring unga som varken arbetar eller studerar samt gav en förhandsvisning av resultaten i rapporten *Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar* (MUCF 2021). Ledamöterna fick även en presentation av rapporten *Ett långvarigt utanförskap* (MUCF 2020).

Regionnätverksträff

I april 2021 anordnade MUCF, tillsammans med Region Värmland och Stockholms kommunförbund, en digital regionträff om ungas psykiska hälsa. Representanter från Sveriges alla regioner deltog. Under träffen höll företrädare för MUCF en föreläsning om unga som varken arbetar eller studerar, där särskilt fokus lades på folkhögskolornas roll och pandemins effekter för målgruppen. Även slutsatserna i rapporten *Ett långvarigt utanförskap* (MUCF 2020) presenterades.

MUCF Idag 2021

Under 2021 lanserade myndigheten ett nytt koncept i form av en digital seminarieserie.³² Först ut den 20 maj var temat "Tillsammans för unga utan arbete". Sändningen sågs av cirka 500 deltagare. Under detta timslånga seminarium presenterades

- myndighetens olika uppdrag kring unga som varken arbetar eller studerar
- den nytv-givna rapporten *Unga utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet* (MUCF 2021)
- den samverkansmodell för samverkan mellan offentliga aktörer och civilsamhället som MUCF tagit fram.³³

Gemensam kunskapskonferens med Dua

I december 2021 anordnar Dua och MUCF en gemensam kunskapskonferens där forskare, utredare och chefspersoner vid statliga myndigheter och departement summerar forskningsläget och ger konkreta tips på hur man kan arbeta med unga som varken arbetar eller studerar.

Nätverk med civilsamhället

Myndigheten har tagit initiativ till ett nätverk där representanter för civilsamhället ges möjlighet att dela erfarenheter av arbete med insatser riktade till unga som varken arbetar eller studerar. Ett första förberedande möte hålls tillsammans med representanter för civilsamhället i december 2021. Det primära syftet är att samla och sprida exempel på välfungerande arbetssätt och samverkansformer.

Deltagande i konferenser och seminarier arrangerade av andra

MUCF har inom uppdraget medverkat i ett flertal konferenser och seminarier. Nedan följer några exempel på arrangemang som genomfördes i fysisk form.

- I april 2019 deltog MUCF med en gemensam presentation tillsammans med SKR i konferensen "Samverkan Skola Arbetsliv" i Karlstad som hade temat "Matcha Framtiden!".
- I maj 2019 deltog MUCF med ett föredrag om det nya uppdraget på SKR:s nätverksträff för kommunernas aktivitetsansvar, det så kallade KAA-nätverket.
- Som ett led i den samverkan som etablerats mellan MUCF, SKR, Skolverket och Dua deltog dessa aktörer tillsammans i ett seminarium under Almedalsveckan 2019. Seminariet arrangerades av Dua och hade titeln "Nästan 170 000 unga varken arbetar eller studerar, vad gör vi åt det?" Förutom de fyra aktörerna deltog en ung person som fick berätta om sina erfarenheter av att stå utanför arbete och studier.

³² <https://www.mucf.se/mucfidag>

³³ <https://www.mucf.se/verktyg/samverkansmodell-offentliga-aktorer-och-civilsamhallet>

- I november 2019 deltog MUCF på konferensen ”Utbildning och Framtid” på svenska mässan med ett seminarium om unga som varken arbetar eller studerar.
- I november 2019 deltog MUCF även som talare i Skolverkets konferenser om kommunernas aktivitetsansvar, som riktade sig till alla kommuner i landet.
- I december 2019 deltog MUCF på Region Örebro konferens om projektet ”Jag med”.
- MUCF deltog i början av 2020 i ett diskussionsforum på temat unga som varken arbetar eller studerar, som myndigheten arrangerade tillsammans med Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD). Vid forumet deltog ett tiotal civilsamhällesorganisationer och myndigheter.
- I början av 2020 deltog MUCF i en uppstartsträff med Värmlands projekt-paraply – Projektet Värmlands arbetskraft, vilket var ett välbesökt arrangemang med cirka 75 deltagare.
- I början av mars 2020 deltog MUCF i den internationella konferensen “Stockholm Joint Session for the Baltic Sea Region Integrate Needs Network”, som arrangerades av School to Work via Föreningen Norden.

Från andra halvan av mars 2020 ställdes alla evenemang in eller omvandlades till digitala arrangemang på grund av coronapandemin. Nedan följer några exempel på digitala arrangemang.

- I april 2020 deltog MUCF i den digitala konferensen “Gör små saker med stor kärlek” med fokus på psykisk ohälsa, som arrangerades av Samordningsförbundet Varend tillsammans med en rad andra aktörer.
- I oktober 2020 deltog myndigheten i en webbsändning som arrangerades av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) då de även släppte rapporten *Unga som varken arbetar eller studerar – en kartläggning och kunskapsöversikt* (Forte 2020). Webbsändningen visades även i SVT Forum.
- MUCF deltog hösten 2020 som talare i en kunskapsdialog om unga som varken arbetar eller studerar i Södertälje, som arrangerades av Samordningsförbundet i Södertälje.
- I maj 2021 arrangerade Forum för reformer och entreprenörskap (Fores) konferensen “Framtidens integration” då bland annat MUCF:s generaldirektör Lena Nyberg deltog.

Coronapandemins effekter på uppdraget

Myndighetens utgångspunkt i uppdraget var att träffa företrädare för kommuner och regioner i deras hemkommuner, samt att fysiskt delta på konferenser och seminarier för att sprida kunskap om unga som varken arbetar eller studerar. MUCF planerade även att träffa unga personer som befann sig i utanförskap för att få ta del av deras erfarenheter och åsikter om problem och önskade insatser. Inledningsvis träffade MUCF ett fåtal unga på plats i deras hemkommuner,

men i och med pandemin och de medföljande restriktionerna gick det inte att fortsätta med detta.

Myndigheten hann genomföra 18 fysiska kommunträffar med olika kommuner under 2019 och början av 2020, innan restriktionerna som infördes på grund av pandemin gjorde det omöjligt att fortsätta träffa kommun- och regionföreträdare fysiskt.

För att effektivt kunna utföra uppdraget ställde myndigheten om till att erbjuda kommuner digitala kommunträffar utan att ändra innehållet alltför mycket från de fysiska träffarna. Det blev tydligt att kommunträffarna blev extra angelägna, eftersom pandemin påverkade arbetsmarknaden negativt för unga. Syftet, att stödja kommunerna till ökad samverkan och framtagandet av en kommunövergripande handlingsplan för unga som varken arbetar eller studerar, kvarstod.

Omställningen till digitala kommunträffar fick den positiva följden att myndigheten kunde genomföra fler träffar än om de varit fysiska, då tid inte behövde läggas på resor och logistik.

I början av pandemin avbokades alla planerade träffar, för att kommunerna behövde prioritera annat och ställa om i verksamheten på grund av pandemin. Det tog även tid för myndigheten att utveckla det digitala konceptet. Konsekvensen blev att MUCF inte genomförde några kommunträffar mellan mars och juni 2020.

Det planerade arbetet med att träffa unga som befann sig i ett utanförskap genomfördes, men digitalt och i mindre skala än planerat.

3.

Samverkan med andra aktörer

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har, i enlighet med uppdragsdirektivet, inhämtat kunskap från

- Arbetsförmedlingen
- Försäkringskassan
- Socialstyrelsen
- Skolverket
- Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua)
- Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Under uppdragstiden har flera av dessa aktörer träffats för att samverka, bidra med kunskap om målgruppen och samordna gemensamma insatser.

Myndigheten har även inhämtat kunskap och samverkat med andra relevanta aktörer. MUCF har då valt ut dessa för att de arbetar med målgruppen på olika sätt eller har expertkunskaper inom specifika områden som rör unga. Exempel på viktiga aktörer är

- Delegationen mot segregation
- Tillitsdelegationen
- Skolinspektionen
- Myndigheten för delaktighet
- Folkbildningsrådet
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
- Forskningsrådet för hälsa arbetsliv och välfärd (Forte)
- Institutet för framtidsstudier
- Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).

För att ytterligare komplettera kunskapsläget har myndigheten inhämtat kunskap från aktörer som arbetar operativt med unga som varken arbetar eller studerar. Bland dessa kan nämnas

- flera samordningsförbund
- aktörer inom civilsamhället
- olika kommun- och regionförbund
- regionala, nationella och transnationella projekt finansierade av Europeiska socialfonden.

Delad tjänst med SKR

I början av 2019 inleddes ett formaliserat samarbete med SKR i syfte att koordinera myndighetens insatser med SKR:s arbete med Uppdrag fullföljd utbildning. MUCF avsatte i det syftet resurser motsvarande en halvtidstjänst.

Samarbetet med den delade tjänsten inleddes den 1 april 2019 och pågår åtminstone till 30 september 2022.

Mervärdet med att ha en delad tjänst mellan MUCF och SKR är att tydliga synergier mellan uppdragen har kunnat identifieras. Som exempel kan nämnas att de båda uppdragen lättare kunnat göra gemensamma insatser. Myndigheten har också kunnat effektivisera arbetet, då medarbetaren som innehar den delade tjänsten har kunnat representera båda uppdragen vid exempelvis konferenser och referensgrupper.

Sedan den 1 december 2019 består halvtidstjänsten på SKR av att leda projektet Moves, som finansieras av Europeiska socialfonden. Moves målgrupp är unga som varken arbetar eller studerar som står särskilt långt från arbetsmarknaden och MUCF deltar även som en nationell aktör i projektet. Då målgruppen i de båda halvtidstjänsterna är densamma, kompletterar de varandra väl.

Operativa samverkansgruppen

Myndigheten har under hela uppdraget haft ett särskilt nära samarbete med SKR, Arbetsförmedlingen, Skolverket och Dua. Under hela uppdragstiden har en operativ samverkansgrupp med representanter för dessa fyra aktörer och MUCF träffats ungefär var sjätte vecka för att informera varandra om vad som är på gång i respektive verksamhet, samt diskutera gemensamma insatser. Samverkan har i detta sammanhang skett på operativ nivå och har lett till flera gemensamma insatser samt till deltagande i varandras insatser.

MUCF medverkar även i en samverkansgrupp på chefsnivå som drivs av SKR:s Uppdrag fullföljd utbildning. Samverkansgruppen har främst fokus på skolavbrott och i gruppen ingår, förutom aktörerna i den operativa samverkansgruppen, även Skolinspektionen, Friskolornas riksförbund, Folkbildningsrådet och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Vi-projektet

Myndigheten har under stora delar av uppdragstiden samverkat med Vi-projektet, som är ett projekt som handlar om att förändra attityder och strukturer, samt hitta nya samverkansytor i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.³⁴

Vi-projektet ägs av Västra Götalandsregionens Folkhögskoleförvaltning och genomförs med ett stort antal intressenter. Projektet medfinansieras av Europeiska socialfonden.

MUCF kom i kontakt med projektet under sommaren 2020. Ett av de mest konkreta exemplen på samverkan är att MUCF genomfört flera kommunträffar tillsammans med Vi-projektet för de kommuner som ingår i projektet. Ett annat exempel är att myndigheten har fått hjälp av projektet med att få kontakt med unga i målgruppen. I september 2020 medverkade MUCF i Vi-projektets kick-off och i augusti 2021 i projektets halvtidskonferens.

³⁴ <https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/folkhalsa/kraftsamling-fullfoljda-studier/utvecklingsarbeten/studiemotivation/vi-projektet/>

Deltagande i referensgrupper

MUCF har deltagit som representant i flera olika referensgrupper under uppdraget. Medverkande i dessa grupper har varit viktigt för att driva uppdraget framåt och sprida myndighetens kunskap om målgruppen vidare. Deltagandet har dessutom bidragit till att MUCF kunnat ta del av aktuell kunskap och nätverka med andra viktiga aktörer inom området. Myndigheten har inom uppdraget deltagit i följande referensgrupper:

- Referensgruppen för TSI (Tidiga samordnade insatser) som arrangeras av Skolverket och Socialstyrelsen.
- Referensgruppen för unga som varken arbetar eller studerar med intellektuell funktionsnedsättning, där Högskolan i Halmstad är sammankallande.
- Referensgruppen för Försäkringskassans regeringsuppdrag för att förbättra stödet till unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning.
- Skolverkets programråd för introduktionsprogrammen.
- Baltic Sea Region Integrate Neets Network som arrangerades av School to Work via Föreningen Norden.
- Referensgruppen för Folkbildningsrådets projekt FAMN som finansierades av Europeiska socialfonden.
- Referensmöte med den statliga utredningen *Fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*³⁵.

Gemensamma insatser med andra myndigheter

I september 2021 anordnade MUCF och Skolverket en gemensam kommunträff för tjänstepersoner som arbetar med kommunernas aktivitetsansvar (KAA) i Stockholms stad. Syftet var att ge deltagarna utökad kunskap om lagstiftningen kring KAA och gruppen unga som varken arbetar eller studerar.

En annan gemensam insats som MUCF planerar att genomföra tillsammans med Skolverket, SKR och SPSM är en gemensam digital halvdagskonferens på temat unga som varken arbetar eller studerar. I konferensen kommer aktörerna att belysa unga som varken arbetar eller studerar utifrån sina specifika ansvars- och kunskapsområden. Detta koncept är framtaget i samarbete med Länsstyrelsen Skåne och ska genomföras tillsammans med kommunerna i Skåne län den 28 januari 2022 och ska efter utvärdering spridas till andra län i samarbete med de olika Länsstyrelserna.

³⁵ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2021/04/dir.-202123/>

4.

Ungas röster

Under uppdragstiden har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) intervjuat ett antal ungdomar som befinner sig i eller nyligen lämnat ett utanförskap.

Syftet med att intervjua dessa unga har varit att få förstahandsinformation kring vad unga upplever som hinder för etablering, vad som varit till hjälp för dem och hur de önskar att samhällets stödresurser borde vara utformade. Kunskapen om vad unga upplever som problem för sin etablering har hjälpt MUCF att anpassa innehållet i kommunträffarna. Inte minst när myndigheten har gett råd om framgångsrika arbetssätt blir ett ungdomsperspektiv viktigt. Ett exempel på detta är vikten av att unga upplever ett bra bemötande från tjänstepersoner.

I början av uppdraget tog MUCF kontakt med det estetiska programmet på Kungsmadskolan och Katedralskolan i Växjö. Eleverna där fick i uppdrag av myndigheten att tolka och gestalta hur det kan kännas för unga att befinna sig i ett utanförskap och vad som kan vara till hjälp för att bryta detta utanförskap. Till hjälp fick eleverna ett kunskapsunderlag från myndigheten. Eleverna valde att genomföra uppdraget genom att göra två kortfilmer med egenkomponerad musik. Dessa två filmer har använts vid kommunträffar för att bidra med ett ungdomsperspektiv.

Utöver dessa filmer träffade myndigheten i samband med en kommunträff i augusti 2019 fyra ungdomar som deltog i projektverksamheten Värmlands framtid. Nedan följer korta citat från dessa unga.

Här får jag vara jag, och inte ett problembarn. /Fia 20 år.

Här får jag träffa jämgamla kompisar och bland det bästa är gruppövningarna. Ju mer vi tycker olika, desto mer lär man sig. /Stefan 19 år.

Jag har fått en anledning att gå upp idag, duscha, göra mig i ordning och komma hemifrån. /Tova 23 år.

Jag har varit ensam så länge, och nu har jag hamnat i ett sammanhang där jag känner mig trygg. /Eddie 23 år.

Citaten visar tydligt vikten av riktade insatser till målgruppen där de unga får chansen att träffa varandra och få stöd utifrån sina individuella förutsättningar.

Som tidigare nämnts i kapitlet om coronapandemins påverkan på uppdraget har det utöver detta besök varit svårt att träffa ungdomar för intervjuer i fysiska möten. MUCF har inom uppdraget istället hållit digitala intervjuer med ett antal unga. Intervjupersonerna är slumpvis utvalda med syfte att visa vilka olika förutsättningar och utmaningar som finns hos målgruppen. De utvalda intervjupersonerna bedöms som representativa för några av de särskilt utsatta grupper som finns bland unga som varken arbetar eller studerar.

Nedan beskrivs korta sammanfattningar från några av de intervjuer som genomförts. De unga som beskrivs nedan har anonymiserats och heter egentligen något annat.

Intervju med 20-årig tjej

Fatima kom till Sverige som flykting från Östafrika för 5 år sedan. I gymnasiet hoppade hon av skolan eftersom hon hade svårt med språket. Hon fick då kontakt med en handläggare på kommunen som hjälpte henne att börja på svenska för invandrare (SFI).

Därefter försökte hon hitta jobb men utan resultat. Kommunen hjälpte till med sommarpraktik på en fritidsgård, vilket hon upplevde som givande. Hon berättar att drömmen är att bli sjuksköterska och nu har kommunen hjälpt till att ordna arbete i tre månader på ett vårdboende tre dagar i veckan och möjlighet att läsa upp gymnasiebetygen två dagar i veckan. ”Om jag skulle kunna ge andra ungdomar i min situation ett tips så är det att försöka gå färdigt gymnasiet och inte hoppa av som jag gjorde.” säger Fatima.

Intervju med 29-årig kille

Martin flyttade till Sverige med sin mamma från Baltikum när han var 12 år. Han lärde sig snabbt svenska och följde med bra i skolan, men hade det svårt socialt. I högstadiet började han må dåligt psykiskt, vilket eskalerade under gymnasietiden. Efter 1,5 år hoppade han av och satt därefter hemma i 4–5 månader utan att varken skolan eller någon annan kontaktade honom.

Efter ett par års arbete på sin mammas företag sade han upp sig och sökte många nya jobb men utan resultat. Enligt honom själv berodde detta till stor del på att han saknade gymnasieexamen. ”När jag var 23 år hade jag turen att träffa en handläggare på Arbetsförmedlingen som tog sig tid och brydde sig om mig” berättar han. Handläggaren hjälpte honom att få terapi och det upptäcktes då att han led av social ångest och tvångssyndrom.

”Jag har kommit fram till att jag haft 31 olika handläggare. Jag önskar att jag hade vetat vilka andra möjligheter som fanns när jag hoppade av gymnasiet”, säger Martin. Idag har han läst in gymnasiekompetens och fått hjälp av kommunen och Vi-projektet i Västra Götaland med sysselsättning.

Intervju med 28-årig tjej

Kristin gick på naturvårdsgymnasiet och fick flera olika tillfälliga jobb efter examen. 2016 blev hon sjukskriven på grund av utmattning. När Försäkringskassan krävde att hon skulle börja arbeta 25 procent tog inte arbetsgivaren tillbaka henne då de inte kunde erbjuda arbete som motsvarade den omfattningen.

Kristin blev hänvisad till Arbetsförmedlingen och fick snart ett nytt jobb, där hon gick från att inte jobba alls till att efter tre månader arbeta heltid. Utmattningssyndromet kom tillbaka och Kristin beskriver att hon nu blev bollad fram och tillbaka mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Kristin beskriver vidare att hon blev utförsäkrad trots att hon hade läkarintyg på att hon borde vara sjukskriven på heltid.

Kristin vände sig till kommunen och fick ekonomiskt bistånd. Kommunen ordnade en praktikplats där arbetsledaren bemötte henne på ett väldigt bra sätt. Kristin fick även kontakt med psykiatrin som konstaterade att hon bland annat hade diagnoserna ADD och social fobi. Kontakten med psykiatrin har Kristin upplevt som väldigt bra och det har varit till stor hjälp att få diagnoserna som förklarar varför hon har svårt för vissa saker.

Nu mår Kristin bättre än vad hon gjort på länge och arbetstränar på halvtid med målet att kunna gå upp ännu mer i tid och få en tillsvidareanställning. Hon säger att hon önskar att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan kan hitta bättre sätt att kommunicera med varandra så att inte andra också hamnar mellan stolarna. ”Regelverken är fyrkantiga och passar inte ihop eftersom båda sitter fast i sin egen fyrkant.” konstaterar hon.

Intervju med 25-årig kille

Sam är född i Nordamerika och kom till Sverige med sina adoptivföräldrar som åttaåring. Han började då i andra klass och trivdes, men hade svårt i skolan. När han började gymnasiet fick han välja mellan nationellt program och gymnasie-särskola. Han valde då särskola för att få extra stöd, vilket han är mycket nöjd med. På skolan bodde han på internat, och han beskriver själv att det var den ”bästa skolan någonsin”.

Efter studenten flyttade han tillbaka till föräldrarna, vilket blev en jobbig omställning då han inte längre kunde vara lika självständig. Självförtroendet sjönk och 2018 blev han utmattad, fick en psykos och hamnade på en psykiatrisk avdelning i två månader. Det var en väldigt jobbig upplevelse och många av vännerna försvann.

Efter tiden inom psykiatri fick han bra stöd från arbetsmarknadsenheten i kommunen, och han har även fått hjälp av Vi-projektet i Västra Götaland. Han har nyligen börjat arbetsträna på en secondhand-butik, där han trivs mycket bra. "Idag mår jag bra och hoppas slippa psyket. Jämfört med två år tillbaka har jag utvecklats väldigt mycket." Han är intresserad av film och journalistik och vill plugga vidare. Hans tips till andra unga är: "ge inte upp, var dig själv och våga säga ifrån. Allt löser sig".

Intervju med 21-årig tjej

Malin har under de senaste månaderna gjort praktik på ett hunddagis och praktiken har nyligen omvandlats till en anställning på 75 procent, vilket hon tycker känns bra. På sikt vill hon gärna jobba heltid för att sedan även börja plugga. Hon tycker om att jobba med djur och i framtiden vill hon plugga biologi eller djurvård.

Malin mådde inte bra under gymnasiet och fick då rådet från skolan att fokusera på de praktiska ämnena och vänta med de ämnen som går att läsa upp. Hon gjorde så, och tycker i efterhand att det var ett bra råd. Hon gick klart gymnasiet, men blev därefter utbränd och behövde vila upp sig under en period.

Efter ungefär ett år utan sysselsättning fick hon hjälp av ett projekt i kommunen som hjälpte henne med praktiken på hunddagis. "När jag väl var redo att göra något efter pausen fick jag den hjälp jag behövde" tycker hon. Malin fick även hjälp av projektet att läsa upp några av sina betyg.

Malin är nöjd med den hjälp hon fick av projektet, men däremot inte med den psykiatriska vården, särskilt vuxenpsykiatri. Framförallt menar hon att väntetiderna har varit alldeles för långa, men även att kvaliteten ofta kunde ha varit bättre. "Vissa har inte tagit mig riktigt på allvar. Jag fick vänta ett år på terapi," konstaterar hon.

Reflektioner om ungas röster

Intervjuerna ovan förstärker bilden av några av de utmaningar som tidigare identifierats av både MUCF och andra aktörer. Några av de problem som tydliggörs är hur viktigt det är att

- få till en bättre samordning mellan myndigheter som möter unga
- erbjuda tidiga och förebyggande insatser
- ge ett individanpassat stöd
- fånga upp psykisk ohälsa i tid
- fånga upp problematisk skolfrånvaro i tid
- bemöta unga med respekt och lyssna
- ge lättillgänglig information om alternativa utbildningsmöjligheter, som exempelvis folkhögskola eller vuxenutbildning.

5.

MUCF:s rapporter om unga som varken arbetar eller studerar

Delrapporter

Stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Delrapport 2019

I den delrapport som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) lämnade i april 2019 beskriver myndigheten hur den tolkade uppdraget och hur det skulle genomföras.

Rapporten inleds med att beskriva de riskfaktorer som finns för att hamna i gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Riskfaktorerna bygger på MUCF:s egna utredningar samt de utredningar som togs fram av den nationella Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.

MUCF redogör också för hinder, utmaningar och framgångsfaktorer i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar och hur kunskapen kring dessa kan användas för att undanröja hinder och underlätta etablering inom studier eller arbete.

Fungerande strukturer för samverkan inom och mellan kommuner och myndigheter är något som både den nationella Samordnaren och MUCF beskriver som centralt för välfungerande insatser till målgruppen. Rapporten lägger stor vikt vid framgångsfaktorer för samverkan. Den sätter även ett särskilt fokus på att stärka denna samverkan i det fortsatta arbetet med att stödja de aktörer som möter unga i utanförskap.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/stod-till-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar>

Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar. Delrapport 2020

I februari 2020 lämnade MUCF in rapporten *Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar* till Regeringskansliet.

I denna rapport sammanställer myndigheten hinder, brister och utmaningar som olika aktörer beskriver i samhällets stödsystem när det gäller unga som varken arbetar eller studerar. Sammanställningen baseras främst på erfarenheter från de kommunträffar som myndigheten genomförde under hösten 2019, samt på intervjuer med företrädare för samordningsförbund runt om i landet.

De systemhinder och strukturella problem som lyfts i delrapporten handlar framför allt om följande områden:

- Bristande fokus på förebyggande insatser för att främja ungas etablering.
- Bristande helhetsperspektiv och konsekvenser av ett samhällssystem med ansvar uppdelat på en mängd aktörer.
- Otillräckliga välfärdsresurser som riskerar att leda till hög personalomsättning och höga krav på administration i kombination med många omorganisationer.

- Glapp vid övergångar av olika slag, exempelvis från högstadiet till gymnasiet eller när kommunernas aktivitetsansvar upphör vid 20 års ålder.
- Avsaknad av ersättningar, oklarheter i befintliga ersättningar och önskemål om behov av finansiering för alternativa utbildningsformer.
- Ett överblickbart antal insatser, deras utformning och bristande användarinvolvering.
- Avsaknad av ansvarig aktör för hälsoförebyggande åtgärder för unga inom kommunernas aktivitetsansvar.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/lagesbild-av-systemhinder-och-strukturella-utmaningar>

MUCF:s övriga rapporter kring unga som varken arbetar eller studerar under uppdragstiden

Under uppdragstiden har MUCF utöver delrapporterna tagit fram flera publikationer som bidrar med ny kunskap kring unga som varken arbetar eller studerar. Rapporternas teman har valts för att belysa vissa grupper av unga som varken arbetar eller studerar samt för att uppmärksamma hinder och utmaningar för målgruppen. Denna kunskap har MUCF spridit och använt vid kommunträffarna. Rapporterna har också utgjort några av insatserna inom den del av uppdraget som innebär att myndigheten ska "utgöra ett informations- och kunskapsstöd i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar, dels genom att samla och sprida kunskap, dels genom att identifiera och rapportera systemhinder till regeringen och andra relevanta aktörer."³⁶

Nedan redogör myndigheten kortfattat för dessa rapporter.

Unga som varken arbetar eller studerar. Statsbidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016

MUCF fick 2016 i uppdrag att fördela projektbidrag till kommuner och samordningsförbund för samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. I denna rapport följer myndigheten upp hur bidraget användes 2016 och, i den mån det är möjligt, bedömer vilka effekter bidraget har gett i förhållande till sitt syfte.

MUCF redovisade denna delrapport till regeringen 2019. I slutrapporten från 2020 redovisas resultaten av bidragsinsatsen i sin helhet. Läs mer om resultaten i slutrapporten *Statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Bidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016–2018* nedan.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/unga-som-varken-arbetar-eller-studerar>

³⁶ Regeringsbeslut 2018-03-01, U2017/04044/UF (delvis). Uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar.

Hitta vägen! Ung idag 2019

Syftet med denna rapport är att ge en lägesbild av ungas väg genom utbildnings-systemet mot etablering i arbetslivet. Särskilt fokus ligger på unga som är utrikes födda eftersom det finns tydliga skillnader mellan grupperna inrikes och utrikes födda. Rapporten visar bland annat att utrikes födda tjejer är särskilt utsatta.

Kunskapen som tas fram i rapporten ger viktig information som uppdraget har använt och spridit vid sina insatser.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/hitta-vagen-ung-idag-2019>

Unga med attityd 2019, del 2

Unga med attityd 2019, del 2 är en del av den uppföljning av de ungdoms-politiska målen som MUCF gör. Rapporten bygger på en enkätundersökning som myndigheten har genomfört för att belysa ungas attityder och värderingar. Rapporten är en av tre delrapporter som tillsammans utgör den sjätte attityd- och värderingsstudien bland unga sedan 1993.

Unga med behovsanställning har svårigheter med löpande utgifter och oroar sig för sin ekonomi i samma utsträckning som unga arbetslösa. Rapporten visar även att dagens unga i större utsträckning än tidigare ungdomsgenerationer vill att deras arbete ska vara meningsfullt och ge möjligheter att kombinera arbetet med fritid- och familjeliv.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/unga-med-attityd-2019-del-2>

Statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Bidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016–2018

Denna slutrapport redovisar bidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016–2018. I denna rapport följer myndigheten upp hur bidraget har använts under hela bidragsperioden och, i den mån det är möjligt, bedömer vilka effekter bidraget har gett i förhållande till sitt syfte.

Utifrån denna rapport kan myndigheten konstatera följande:

- Bidraget har haft stora positiva effekter för de unga som deltagit, men att antalet unga som nåtts har varit begränsat.
- Bidraget har främst gjort nytta på individnivå.
- Alla unga som går från utanförskap till sysselsättning är en stor ekonomisk vinst för samhället, både i form av ökade skatteintäkter och minskade utgifter för stat, kommun och region.
- Stödet har haft positiv (om än begränsad) påverkan på samhällsekonomin för de kommuner som har beviljats bidrag.
- Stödet har i många projekt bidragit till ökad samverkan såväl inom enskilda kommuner som med föreningar, näringsliv och myndigheter.
- Förankring och intresse från organisationers ledning är en förutsättning för att projektens insatser ska kunna implementeras i ordinarie verksamhet.
- Bidraget har gett kommuner som har beviljats bidrag incitament att fortsätta arbeta med dessa frågor.

- Bemötande, flexibilitet och individuella åtgärder är en framgångsfaktor för att lyckas med insatser för unga som varken arbetar eller studerar.
- Det kan behövas lång tid och tålmod för att stötta de ungdomar som står längst ifrån arbetsmarknaden.
- Det behövs fler riktade insatser för att nå fler unga kvinnor som varken arbetar eller studerar.
- Det behövs mer omfattande och långsiktiga insatser som riktar sig mot grupper som har visat sig svårare att nå. Detta gäller till exempel unga med psykisk ohälsa, HBTQI-personer och individer med språksvårigheter.
- Ett fortsatt, långsiktigt statsbidrag skulle vara ett bra komplement till MUCF:s uppdrag för unga som varken arbetar eller studerar.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/statsbidrag-till-samverkansinsatser-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar>

Ett långvarigt utanförskap 2020

Sedan tidigare har myndigheten haft kännedom om att vissa grupper har svårare att etablera sig inom arbete eller studier än andra. Dock har kunskapen om vilka grupper som befinner sig i ett utanförskap under längst tid varit bristfällig. MUCF valde därför att göra en omfattande analys av den statistik som bygger på registerdata och som myndigheten tagit fram sedan 2004.

I rapporten beskrivs hur lång tid olika grupper av unga är utan arbete och studier. MUCF visar också hur olika bakgrundsfaktorer påverkar sannolikheten att hamna i en situation av att vara ung och varken arbeta eller studera. Här beskrivs fyra undergrupper som genom personporträtt ger en tydligare bild av vilka som döljer sig bakom siffran 150 000 unga som varken arbetar eller studerar.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/ett-langvarigt-utanforsskap>

Unga utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet 2021. En analys av hinder och möjligheter

Unga utrikes födda är fortsatt överrepresenterade i gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Särskilt utsatta är utrikes födda tjejer³⁷. MUCF föreslog därför att regeringen skulle ge myndigheten ett särskilt uppdrag att undersöka hinder och möjligheter för denna grupp. MUCF fick detta uppdrag under 2020.

Analysen visar att dessa kvinnor har en svagare etablering i arbetslivet jämfört med andra grupper av unga.

Rapporten bygger på data från Statistiska centralbyrån (SCB), tidigare forskning och kunskap, intervjuer med unga utrikes födda kvinnor samt en underlagsrapport som beskriver hur hedersrelaterat våld och förtryck påverkar kvinnors etablering.

Länk till rapporten: <https://www.mucf.se/publikationer/unga-utrikes-fodda-kvinnors-etablering-i-arbetslivet>

³⁷ Hitta vägen! Ung idag 2019 – en studie om ungas väg genom skolan till arbetslivet, MUCF 2019, s. 6.

Framgångsrika arbetssätt 2021

Sommaren 2020 påbörjade myndigheten ett uppdrag för att ta fram framgångsrika arbetssätt och metoder i olika kommuner. Utgångspunkten för detta var att se hur kommunerna hanterat systemhinder och strukturella utmaningar, samt att identifiera arbetssätt som kunde skalas upp och användas av fler. Resultaten håller i skrivande stund på att omarbetas till ett material som kommer att publiceras. Syftet med detta material är att sprida lärande exempel, då detta har efterfrågats av flertalet kommuner.

6.

Uppdraget för nationell samordning

Regeringen gav den 14 maj 2020 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att analysera och utveckla ett nationellt samordnat stöd för unga som varken arbetar eller studerar. Detta uppdrag har genomförts i nära samarbete med uppdraget att stödja aktörer, vilket har bidragit till flera synergieffekter. Uppdraget för nationell samordning har genomförts i samverkan med

- Arbetsförmedlingen
- Delegationen mot segregation
- Försäkringskassan
- Jämställdhetsmyndigheten
- Socialstyrelsen
- Statens institutionsstyrelse.

Uppdraget har genomförts i dialog med

- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Länsstyrelserna
- Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS)
- Friskolornas riksförbund
- Idéburna skolors riksförbund
- Kriminellas revansch i samhället (KRIS)
- Riksförbundet Attention
- Brottsförebyggande rådet
- Kriminalvården
- Polismyndigheten
- Skolverket.

När MUCF tilldelades ansvaret för att samordna uppdraget inleddes en intern planering samt en inventering av de utpekade myndigheterna och aktörerna för att se om de behövde kompletteras. Inventeringen ledde till att Skolverket och SKR flyttades från dialogpartners till samverkanspartners och dessutom bjöds fyra ytterligare dialogpartners in:

- Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua)
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
- Folkbildningsrådet
- Riksidrottsförbundet.

Under uppdragstiden (maj 2020–maj 2021) samordnade MUCF ett stort antal digitala möten med de utpekade myndigheterna och organisationerna. Syftet med mötena var att samla in problem och förslag på lösningar för att underlätta

etableringen av unga som varken arbetar eller studerar samt att samordna aktörernas insatser.

MUCF anordnade även digitala tematiska möten där både samverkande aktörer och dialogpartners träffades för att utbyta kunskaper och diskutera förslag utifrån sina respektive expertområden. De fördjupade tematiska mötena handlade om följande sex områden:

- Skola och prevention.
- Kommunernas aktivitetsansvar (KAA).
- Unga som varken arbetar eller studerar över 20 år.
- Förebyggande av kriminalitet.
- Psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning.
- Utrikes födda och boende i områden med socioekonomiska utmaningar.

MUCF sammanställde 42 förslag som syftade till att förbättra och underlätta etableringen för unga som varken arbetar eller studerar. Dessa förslag behövde kategoriseras och jämföras då många var av liknande karaktär. Genom myndighetens samordning lyckades de medverkande aktörerna enas om vilka förslag som skulle prioriteras.

Vid slutredovisningen av uppdraget 14 maj 2021 lämnade myndigheten över 7 förslag och 10 bedömningar till regeringen i rapporten *Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar* (MUCF 2021). Ingen av de samverkande aktörerna ställde sig emot något av förslagen.

Följande förslag lades fram:

1. a) Långsiktigt uppdrag för nationell samordning
2. b) Fortsatt uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att stödja lokala aktörer
3. Utveckla en webbplats för kunskaps- och kompetensutveckling
4. Öka ansvaret för målgruppen på regional nivå
5. Ökade insatser finansierade av samordningsförbunden till unga som varken arbetar eller studerar
6. Öka förekomsten av tvärssektoriella skolnärvaroteam
7. Gör det obligatoriskt att erbjuda samtal vid risk för skolavbrott
8. Utred en utökning av Samordnad individuell plan (SIP)

De tio bedömningarna var:

1. Ökat stöd till civilsamhällets aktörer
2. Utred möjligheten till ökad närvaro och/eller tillgänglighet av myndigheter i områden med socioekonomiska utmaningar
3. Riktade satsningar på sommarjobb till unga som varken arbetar eller studerar
4. Ta fram utvecklad statistik över skolfrånvaro
5. Öka uppföljningen av insatsers effekter
6. Stärk folkhögskolornas roll
7. Vuxenutbildningen ges en utökad roll för målgruppen
8. Öka tidiga insatser och skolans kompensatoriska roll

9. Utred möjligheten att utöka kommunernas aktivitetsansvar för unga över 20 år
10. Fler coachande insatser för unga som varken arbetar eller studerar med särskilda behov.³⁸

Växelverkan mellan uppdragen för unga som varken arbetar eller studerar

MUCF:s två uppdrag för unga som varken arbetar eller studerar har på olika sätt påverkat och bidragit till varandras arbete. Genom den kontakt som myndigheten har haft med kommuner, samordningsförbund och andra lokala aktörer har det varit möjligt att identifiera lokala behov, hinder och möjligheter i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Dessa har varit värdefulla att ta med i uppdraget för nationell samordning, där ett huvudsyfte har varit att de nationella aktörerna ska utgöra ett förstärkt stöd till den lokala nivån.

MUCF har under sina kommunträffar bland annat fått kunskap om följande utmaningar:

- Insatser inom kommunernas aktivitetsansvar skiljer sig i omfattning och antal beroende på kommun.
- Ansvar för unga som varken arbetar eller studerar över 20 år är otydligt för flera kommuner.
- Det finns brister kring formaliserad samverkan mellan skola, socialtjänst och psykiatri för unga som är aktuella hos samtliga aktörer.
- Vissa kommuner saknar den bredd av insatser som behövs för att möta en heterogen målgrupp i behov av olika insatser.
- Formella rutiner vid risk för skolavbrott saknas eller är bristfälliga i flera kommuner.

Den information och kunskap som MUCF har fått av kontakterna med lokala aktörer har varit central när myndigheterna inom uppdraget för nationell samordning tagit fram förslag till regeringen för att underlätta etableringen för unga som varken arbetar eller studerar.

När MUCF idag träffar kommuner informeras dessa alltid om vad som händer i uppdraget nationell samordning, med fokus på förslag för att underlätta etableringen av unga i utanförskap. Genom att myndigheten får de lokala aktörernas återkoppling kring förslag och bedömningar ökar möjligheterna att, inom ramen för nationell samordning, utveckla träffsäkra förslag från nationellt håll för att stödja arbetet lokalt.

MUCF ger under kommunträffarna även information om vilka nationella stödinsatser det finns att tillgå för de lokala aktörerna, som exempelvis SKR:s utvecklingsprogram inom Uppdrag fullföljd utbildning.

MUCF fick i juni 2021 ett förlängt uppdrag att samordna de nationella myndigheternas arbete kring unga som varken arbetar eller studerar. Detta uppdrag slutredovisas i april 2022.

³⁸ <https://www.mucof.se/publikationer/nationellt-samordnat-stod-till-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar>

Effekter av uppdraget

Utvärdering av kommunträffar med MUCF

Alla kommunträffar som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har genomfört har utvärderats i nära anslutning till att träffen ägt rum. Utvärderingen har då skett med hjälp av ett digitalt enkätverktyg.

I enkätsvaren går det att utläsa att en majoritet, 53 procent, av de som deltog i myndighetens fysiska träffar tycker att de har haft mycket stor användning av innehållet i sitt arbete.

Som tidigare redovisats ställde myndigheten om och utvecklade ett digitalt koncept för kommunträffar när restriktionerna till följd av pandemin omöjliggjorde fysiska träffar. Det blev en markant positiv effekt gällande respondenternas upplevelse av hur användbart innehållet var för dem. 80 procent av deltagarna svarade då att de hade mycket stor användning av innehållet.

Då en majoritet av deltagarna i myndighetens kommunträffar, både fysiska och digitala, ansåg att innehållet varit mycket användbart för dem i deras arbete, går det att anta följande:

- Deltagarna har fått ökad kunskap om unga som varken arbetar eller studerar.
- Förståelsen för behovet av ökad samverkan och samordning av insatser för målgruppen har ökat.
- Insatserna i de kommuner som deltagit i träffarna blir mer träffsäkra.
- Det finns ett behov av fortsatta insatser från MUCF.

Myndighetens egen analys av skillnaden i utfallet på de fysiska och digitala kommunträffarna pekar på följande tänkbara förklaringar:

- Ökad möjlighet för deltagarna att delta på grund av ökad tillgänglighet, då de inte behövde resa.
- Myndigheten lyckades bättre med att hitta rätt målgrupp för träffarna i och med att det digitala konceptet togs fram.
- En utveckling av innehållet till de digitala kommunträffarna gjorde att det presenterade materialet blev mer relevant.
- Ett större fokus på delaktighet och interaktivitet från deltagarna i de digitala kommunträffarna upplevdes som givande och bidrog till att lättare ta fram en gemensam handlingsplan.
- Myndigheten lyckades ta fram ett digitalt koncept med hög kvalitet, som upplevdes som intressant och genomarbetat, under en tid då många ställde om sina verksamheter till att bli mer digitala.

Nedan följer en detaljerad redovisning av resultaten av utvärderingarna. Resultaten är uppdelade mellan fysiska och digitala träffar, då såväl upplägg som struktur för dessa träffar skiljt sig åt.

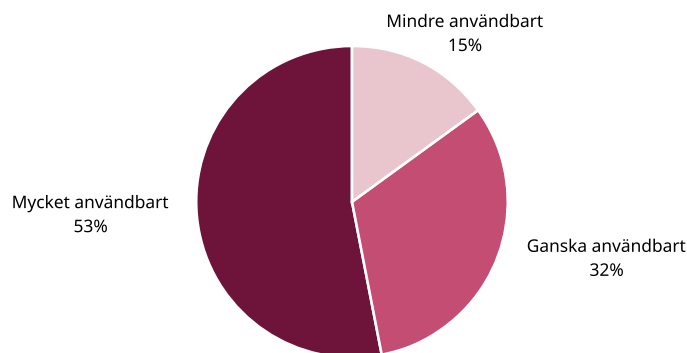
Utvärdering av fysiska kommunträffar

Resultatet av utvärderingarna från de fysiska träffarna som genomfördes under 2019 och början av 2020 redovisas nedan.

De frågor som ställts i utvärderingen är följande:

- Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete?³⁹ (skala 1–5)
- Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget (skala 1–5)
- Vad var det bästa med dagen? (Fritextsvar)
- Vad kan bli bättre? (Fritextsvar)

På frågan ”Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete?” visar resultatet att 53 procent av de som deltagit i fysiska träffar tyckte att det var mycket användbart, 32 procent att det var ganska användbart och 15 procent att det var mindre användbart.⁴⁰

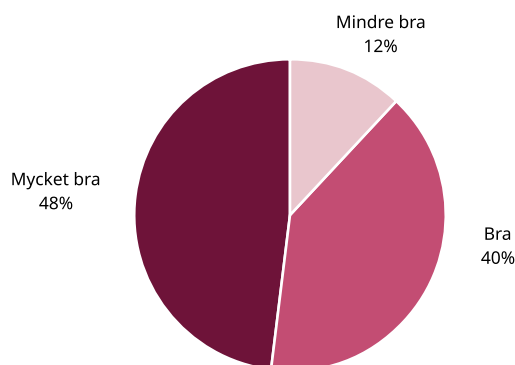
Figur 7.1 Fysiska kommunträffar: Hur användbart tycker du att innehållet är för ditt arbete? Totalt 60 svar.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

³⁹ Under år 2019 var frågan formulerad som ”Har du fått kunskaper som du har nytta av i ditt arbete?” i utvärderingen. Därefter ändrades frågan till ”Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete?”. Frågorna bedöms som likvärdiga, så ingen uppdelning i svaren har gjorts.

⁴⁰ Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket användbart, 3 har bedömts som ganska användbart och 1–2 som mindre användbart.

På frågan “Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget?” svarade 48 procent mycket bra, 40 procent bra och 12 procent mindre bra⁴¹.

Figur 7.2 Fysiska kommunträffar: Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget? Totalt 58 svar.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Nedan följer några citat som svar på ovanstående fritextfrågor.

Bra att få tid att prata om dessa frågor över förvaltningsgränser. Mycket klokhet spreds.

Det är ett första steg mot att konkret bygga upp samarbete kring frågan.

Detta blir en bra start för framtida arbete som bygger på det bra som görs men där utveckling finns.

Att träffa berörda samverkanspartners i kommunen och få en bredare bild av varje verksamhets synpunkter, tankar och idéer. Sedan är det trevligt att få träffa representanter från MUCF som man kanske vanligtvis endast har mailkontakt med.

Att få ta del av och utbyta idéer samt systemfel- och problemformuleringar gällande målgruppen inom Uvas. Det absolut bästa var att det skapades önskvärda mål på organisatorisk nivå och att gruppen bestämde att ses igen och följa upp samtalen. Dessutom att någon i gruppen faktiskt också åtog sig uppgiften att samla ihop gruppen igen.

Utvärdering av digitala kommunträffar

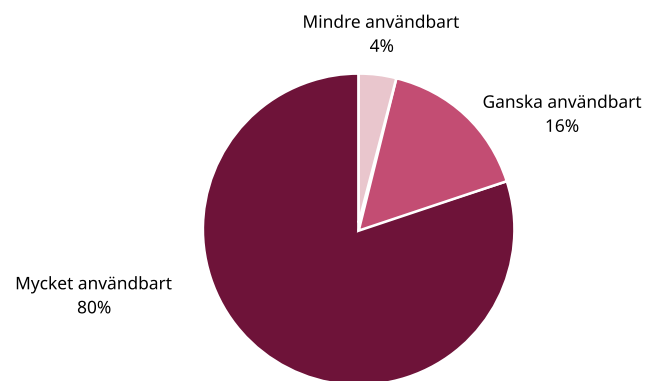
Under större delen av 2020 och 2021 genomfördes digitala kommunträffar. Det digitala konceptet har under denna tid utvecklats kontinuerligt, vilket har gett gott resultat. De digitala träffarna som genomfördes 2020 och de som genomfördes 2021 redovisas gemensamt.

⁴¹ Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket bra, 3 har bedömts som bra och 1–2 som mindre bra.

De frågor som ställts i utvärderingen är följande:

- Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete? (skala 1–5)
- Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget (skala 1–5)
- Vad var det bästa med dagen? (Fritextsvar)
- Vad kan bli bättre? (Fritextsvar)

På den första frågan “Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete?” har 80 procent svarat mycket användbart, 16 procent svarat ganska användbart och 4 procent svarat mindre användbart⁴².

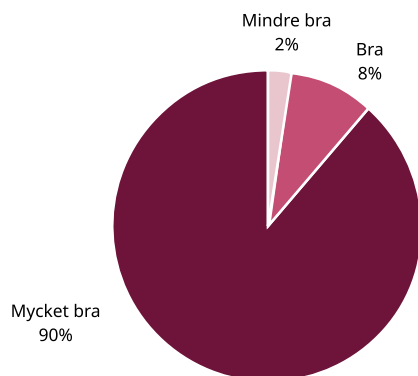

Figur 7.3 Digitala kommunträffar: Hur användbart tycker du att innehållet är för ditt arbete? Totalt 108 svar.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

⁴² Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket användbart, 3 har bedömts som ganska användbart och 1–2 som mindre användbart.

På frågan “Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget?” har 90 procent svarat mycket bra, 8 procent bra och 2 procent mindre bra⁴³.

Figur 7.4 Fysiska kommunträffar: Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget? Totalt 107 svar.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Nedan följer några citat från fritextsvaren om vad de digitala träffarna bidragit med.

Jag tyckte att det var ett bra sätt att få igång samtalet kring frågorna. Jag tror att fördjupande samtal och handling kommer att få en skjuts framåt tack vare workshopen i de kommuner som kommer att genomföra den.

Bra diskussioner som kom upp och kul att ha ett forum att diskutera på detta sättet. Frågeställningarna var väldigt bra och jag gillade deras upplägg. Blev konkret, praktiskt och intressant! Också skapade det mycket delaktighet. Fick från en av cheferna att det var en av de bästa Workshopen hen varit på! Så tack!

Jag är så imponerad över innehåll och upplägg. Över förväntan. Känner att vi fick med oss så mycket från eftermiddagen, både i form av statistik m.m. men också nya kontakter från andra förvaltningar. Detta var precis vad som behövdes för att vi ska komma igång!

Väldigt nyttigt både att få höra hur det går i andra kommuner samt att få diskutera med folk i samma kommun om hur vi kan gå vidare för att förbättra samarbetet gällande uvas. Att vi dessutom fick göra en handlingsplan som vi ämnar följa gjorde saken än bättre!

Intressant och angeläget. Ni var kunniga ni som höll i det och väl arrangerat digitalt möte.

Känns bra att vi samlas så många från olika verksamheter och tar ett samlat grepp. Gäller att vi håller i och tar tag i det.

⁴³ Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket bra, 3 har bedömts som bra och 1–2 som mindre bra.

Kvalitativ uppföljning av kommunträffar

Efter myndighetens kommunträffar genomfördes en intervjuuppföljning av några träffar för att utvärdera effekterna av arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Totalt blev 16 kommuner⁴⁴ intervjuade. I samtliga fall utom ett hade intervjupersonen varit delaktig i träffen med MUCF. Intervjuerna genomfördes tre till elva månader efter att kommunträffen ägt rum.

Utvärderingen visar följande tre områden där den genomförda träffen haft störst effekt:

Samverkan inom och utanför kommunen

- Bekräftelse av befintlig samverkan.
- Behov av att utveckla vidare informations- och erfarenhetsutbyte.

Kunskapsutveckling

- En förståelse av behovet att arbeta både med tidiga insatser för mindre barn och med unga över 20 år för att minska antalet unga som varken arbetar eller studerar.
- Fördjupad förståelse av komplexiteten kring målgruppen (bland annat kopplingen till psykisk ohälsa och utländsk bakgrund).

Styrning

- Behov av att utveckla strategier och målstyrning.

Effekterna berör samma teman som identifierades som viktiga i de fyra förberedande regionala workshopparna hösten 2018. Teman var då bland annat brister i samverkan och låg kunskapsnivå om målgruppen. Intervjuerna visade på ett tydligt sätt att kommunernas största utmaningar är att få fram en målbild som är förvaltningsövergripande, omfattar hela målgruppen och är kopplad till tydlig resursfördelning.

Om kommunträffen i sig eller tillsammans med andra faktorer har påverkat utvecklingen i kommunerna är av naturliga skäl svårt att studera och observera genom bara ett intervjutillfälle. Kunskap om de långsiktiga effekterna skulle kräva närmare uppföljning av kommunala processer över tid. Resultatet kan dock ses som *en indikation* på pågående processer där kommunträffen har varit en del av helheten.

Utveckling av samverkansstrukturer och framtagande av strategier och handlingsplaner är processer som ofta tar längre tid än vad som förflutit mellan kommunträffen och utvärderingen. Intervjupersoner har ändå exempelvis kunnat identifiera ett skifte av fokus eller prioriteringar som hade sitt ursprung i träffen med MUCF. Många intervjuer bekräftar bilden av att kommunträffen förtydligade bilden av målgruppen och förstärkte behovet av samverkan på både strategisk och operativ nivå.

⁴⁴ Kommuner: Avesta, Eksjö, Gagnef, Gotland, Hässleholm, Karlstad, Malung-Sälen, Mellerud, Salem, Stenungsund, Torsa, Olofström, Orsa, Örnsköldsvik, Älvdalen och Åmål.

Samverkan

Under kommunträffen fick många bekräftat att deras pågående samverkan var på rätt väg. Ett antal kommuner hade precis i anslutning till träffen med MUCF formerat en styrgrupp, arbetsgrupp eller påbörjat en utredning kring unga som varken arbetar eller studerar.

Bra utveckling kring samverkan efter workshop. Bidrog till en utredning som föreslog organisationsförändring.

För andra kommuner var träffen ett första tillfälle att samlas kring målgruppen, vilket följande citat beskriver:

Vi som jobbar med dessa frågor behöver samlas kring frågan om uvas. Det blev ett tillfälle att göra det. Vi pratade gemensamt om frågor som psykisk ohälsa/spelberoende som är viktiga saker att arbeta med. Vi har för lite övergripande tank kring barn- och ungdomsfrågor – och pratar sällan tillsammans om konsekvenser av vad vi gör/inte gör.

Gemensamt för flera kommuner var att de efter kommunträffen insåg vikten av delade lägesbilder och informationsutbyte om varandras arbetssätt.

Det som kommit fram i den nya arbetsgruppen är att vi ser att vi gör mycket men vet lite om varandras arbete – trots att vi är en så liten kommun.

Kommunerna uttryckte behov av mer samverkan men kunde också berätta om befintlig samverkan, mestadels vid internt arbete i kommunen och förvaltningsövergripande samverkan. Även extern samverkan med kringliggande kommuner var vanligt medan samverkan med regioner bara nämndes ett fåtal gånger.

Kommunträffen väckte i flera fall en del kritiska reflektioner kring förutsättningar för samverkan. Någon påpekade att samverkan ibland blir sårbar när den inte stöds av formella strukturer utan är mer personbunden. Ett par kommuner lyfte det motsägelsefulla i att vilja samverka utan att ha rätt organisatoriska förutsättningar för det på följande sätt:

Alla uttrycker en vilja att samverka och hjälpa till. Budgetar och ansvarsområden kan vara otydliga ibland när förvaltningar och parter ser till sig själv och inte övergripande. Det handlar om pengar och stuprör när det inte funkar.

Det brister dock lite i den praktiska tillämpningen genom att det inte blir av eller drar ut på tiden. Samtidigt försöker de åtgärda detta genom att skapa en budget som inte är specifikt kopplad till en förvaltning, vilket främjar samverkan eftersom pengar då förhoppningsvis inte blir ett problem. Det går mer och mer mot samverkan. Viljan till det har ökat.

Kunskapsutveckling

Kommunerna upplevde till stor del kommunträffen som kunskapshöjande, framförallt i fråga om definitionen av och komplexiteten kring målgruppen.

Det som särskilt lyftes fram i intervjuerna var insikten om sambandet mellan utanförskap och psykisk ohälsa eller utländsk bakgrund.

Workshopen blev nog en ögonöppnare. Den har lett till ökat fokus på psykisk ohälsa. Direkt efter workshopen hade jag möte med kommunchefen som beslutat att satsa på psykisk ohälsa eftersom kommunen ligger högt på andel självmord.

Förkunskaperna om unga som varken arbetar eller studerar varierade stort och därmed blev den kunskapshöjande effekten ett av de viktigaste resultaten. En kommun beskrev att kommunträffen hjälpte dem att enas kring sin prioritering av gruppen. Flera berättade att träffen hade ökat deras gemensamma förståelse kring målgruppen, vilket följande citat visar:

Vi fick upp ögonen för själva samlingsnamnet trots att gruppen arbetats med tidigare.

Hysat gemensam bild av målgruppen, blev dock en "aha-upplevelse" för förvaltningschefen som var med på workshopen att problematiken kring målgruppen är komplex och att det krävs samverkan mellan olika funktioner och kompetenser för att arbeta med uvas-gruppen.

Flera av de intervjuade underströk behovet av en gemensam helhetsbild av målgruppen som delas med fler än dem som arbetar direkt med unga. Kommunträffen erbjöd kunskap om hur andra kommuner jobbar med målgruppen, vilket deltagarna upplevde som positivt. Det framkom dock önskemål om att MUCF i fortsättningen borde fokusera ännu mer på att presentera goda exempel från kommuner som har kommit långt med arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.

Fokus på unga över 20 år visade sig vara en viktig aspekt kring kunskapsutvecklingen, enligt intervjuerna. En kommun hade efter träffen förändrat sin målgrupp genom att inkludera unga som efter gymnasiet inte tar sig vidare till studier eller arbete. I flera kommuner har ett ökat fokus på unga över 20 år lett till mer uppsökande arbete och flera nya projekt i samverkan med arbetsgivare. Vissa av dessa projekt var externt finansierade och andra var kommunens interna utvecklingsprojekt.

En annan viktig fråga kring unga över 20 år var att det troligtvis finns ett mörkertal av unga som försörjs av föräldrar eller partners. Ett flertal kommuner poängterade att coronapandemin har försvårat ungas situation på arbetsmarknaden vilket lett till ett ökat behov av insatser.

Flera kommuner uttryckte i intervjuerna att de ville förbättra sitt arbete med tidiga förebyggande insatser och insåg att de måste riktas redan på högstadiet. I tidiga insatser är samverkan med skolan och socialförvaltningen viktig. I en kommun hade fokus även flyttat till barn redan på mellanstadiet för att åstadkomma bättre effekter med tidiga insatser.

Styrning

Ett syfte med myndighetens kommunträffar var att synliggöra och hjälpa kommuner att åtgärda hinder för sitt arbete med unga som varken arbetar eller

studerar. Resultatet från intervjuerna visade att kommunerna, med hjälp av kommunträffarna, hade identifierat behov av att formalisera strategier, som innehöll mål och handlingsplaner.

Det framkom i intervjuerna att konkreta uppföljningsbara mål på central eller politisk nivå för unga som varken arbetar eller studerar, var ovanliga eller okända av de tjänstepersoner som intervjuats.

■ *Jag tror det handlar om att politiken inte satt ungdomspolitik på agendan.*

Det var dock vanligare att tjänstepersoner kände till målen i kommunerna för kommunernas aktivitetsansvar, KAA. Dessa mål och uppföljning av dem angavs i flera fall ha tillkommit relativt nyligen.

Kommunträffen hade i flera fall gett en bättre helhetsbild av närliggande strukturer som berörde arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Exempel på närliggande strukturer var uppföljning av skolavbrott eller skolfrånvaro. Förbättringar i förvaltningsövergripande arbete var dock generellt ett tydligt önskemål från många kommuner.

■ *Workshopen innebar att vi delade lägesbilder. Olika förvaltningar hade olika bilder. Det är viktigt för oss att få jämförelserna med andra kommuner. Men här har vi mer problem med samverkan än faktisk kunskap och förståelse.*

■ *Effekten tror jag har blivit liten. Det viktiga är att vi samlar ledare över förvaltningsgränser. Att det inte bara är en förvaltning, ofta är det bara en som driver arbetet.*

Kommunträffen hade i vissa fall lett till att kommuner bildat arbetsgrupper för att ta fram förslag till handlingsplan med målsättningar och åtgärder. Den hade också bidragit till formalisering av det arbete som redan gjordes. Det innebar att arbetet med målgruppen dokumenterades på ett bättre sätt, vilket i sin tur underlättade för kommunal uppföljning och utvecklingsarbete.

■ *Kommunen har inte en gemensam bild av uvas. Svårt att veta hur folk ser på gruppen. I AME arbetar de ju med gruppen och därför finns där en gemensam bild. De arbetar i projekt som är tre år långa, varje gång osäkert om de kommer få fortsätta. Det finns inget implementerat arbete i kommunen. ...Efter workshopen hände inget speciellt förutom att ledningen fick upp ögonen för gruppen.*

Analys av målpfyllelse och genomförda aktiviteter

Nedan analyseras de effektmål som beskrivits i avsnittet Uppföljning av uppdragets delrapport. I kapitlet beskriver myndigheten också externa faktorer som påverkat uppdraget.

Effektmål 1 – ökad samordning

Det första av de effektmål som MUCF satte upp i delrapporten 2019 var att de aktörer som tar del av myndighetens stöd ska samordna sina insatser till unga som varken arbetar eller studerar på ett mer ändamålsenligt sätt än de gjort tidigare.

Unga som varken arbetar eller studerar är en heterogen grupp som ofta har behov av stöd från flera olika aktörer. I en kommun kan detta innebära att en ung individ exempelvis behöver träffa socialtjänst, arbetsmarknadsenhet och elevhälsa. Bristande samverkan inom och mellan kommun och Arbetsförmedling kan leda till att individen slussas runt mellan olika aktörer utan att få koordinerade och effektiva insatser.

Det är viktigt att kommuner använder sina resurser på bästa sätt så att individen får den hjälp den behöver. Därför har fokus på MUCF:s kommunträffar bland annat varit att hjälpa till med strukturer för samverkan. I detta arbete har framtagandet av en förvaltningsövergripande handlingsplan varit ett centralt mål för kommunträffarna.

Det framkommer av MUCF:s intervjuer med kommuner att behovet av samordning kring målgruppen är stort. Detta gäller både de kommuner som har en strukturerad samverkan och de som saknar dessa strukturer. Det framgår att kommunerna, innan de fick ta del av MUCF:s stöd, hade olika förutsättningar för samverkan och samordning. Vissa kommuner hade exempelvis redan formaliserade strukturer för informationsutbyte eller samverkan, medan andra helt saknade forum för att arbeta samordnat med unga som varken arbetar eller studerar.

En tydlig effekt av MUCF:s stöd är att flera av de kommuner som hade bristande samordning innan kommunträffen gjorde flera förändringar till följd av den. Exempelvis upprättade flera kommuner arbetsgrupper, styrgrupper eller utredningar kring unga som varken arbetar eller studerar. För de kommuner som redan hade en välfungerande samverkan har stödet från MUCF bland annat bidragit till att utöka samverkan med andra relevanta aktörer samt hjälpt berörda förvaltningar att få en gemensam nulägesbild.

Samverkan som är personbunden kan innebära risker. Vid personalomsättningar och omorganisationer i kommunen blir denna typ av samverkan särskilt sårbar. MUCF har under kommunträffen hjälpt till att belysa dessa risker och rekommenderat kommunerna att formalisera sin samverkan.

När myndigheten i slutfasen av uppdraget analyserat sina insatser bedöms att samverkan i många fall stärkts till följd av kommunträffen, men att effekten varierat, samt att vissa kommuner är i behov av fortsatt stöd för att implementera samverkansstrukturer och arbetsmetoder.

MUCF har under uppdraget även träffat företrädare för regioner med ansvar för hälso- och sjukvård, inklusive psykiatri, som bjudits in till de anordnade kommunträffarna.

Uppdraget har även tagit fram och testat ett nytt koncept för kunskaps-spridning och ökad samverkan, som vänder sig till samordningsförbund. Förbunden samlar de viktiga aktörerna kommun, region, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Alla dessa aktörer spelar en viktig roll för att erbjuda insatser som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar.

MUCF ser att det finns stora möjligheter att via samordningsförbund nå goda resultat för kunskapshöjande insatser och samordning.

Vid ett förlängt uppdrag kommer MUCF därför att i högre utsträckning än tidigare rikta sig till samordningsförbund vid uppdragets insatser. En fördel med detta är att samordningsförbund redan har en struktur för samverkan mellan aktörer som behövs för att hjälpa unga som varken arbetar eller studerar. En svårighet med att vända sig till samordningsförbund istället för kommuner kan dock vara att nå de viktiga strategiska personer som behöver involveras för att få till en varaktig förändring. Det blir därför ännu viktigare för uppdraget att tillsammans med samordningsförbunden identifiera rätt nyckelpersoner.

Effektmål 2 – öka kunskapen

Det andra av de effektmål som myndigheten satte upp innebär att öka kunskapen kring frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar, både hos dem som har ansvar för relevanta verksamheter och hos verksamhetspersonal som möter unga.

Under uppdraget har cirka 6 000 personer⁴⁵ deltagit i MUCF:s aktiviteter och fått information om unga som varken arbetar eller studerar. Denna siffra visar dock inte antalet unika individer utan antalet personer som deltagit i

⁴⁵ Intern rapportering av antal deltagare vid spridningstillfällen under uppdraget.

myndighetens insatser. Exempel på aktiviteter har varit kommunträffar, seminarier, konferenser och referensgruppsmöten.

De som fått den mest heltäckande kunskapen om målgruppen är de som varit med på myndighetens kommunträffar. Där har omfattande kunskaper om målgruppen presenterats, bland annat vad gäller skillnader och svårigheter hos målgruppen samt information om riskfaktorer och framgångsfaktorer. Kommunträffarna har präglats av interaktivitet där deltagarna har delat med sig av sin kunskap, vilket har bidragit till ett gemensamt lärande.

Det framkommer av myndighetens intervjuer med kommuner att den kunskapshöjande effekten varit stor. Bland annat vittnar många om att de fått kunskap om sambandet mellan vissa riskfaktorer, som psykisk ohälsa eller att vara utrikes född, och att befinna sig utanför arbete och studier.

MUCF bedömer att kommunernas önskemål om att presentera och sprida lärande exempel på fungerande metoder och arbetssätt är viktigt att hörsamma. Det är då särskilt viktigt att uppmärksamma att kommuner har olika förutsättningar för att kunna implementera nya arbetssätt.

MUCF bedömde i början av uppdraget att det var viktigt att tillhandahålla statistik och kunskap om målgruppen på myndighetens hemsida. Sedan mars 2018 till skrivande stund har cirka 4 700 unika besök gjorts på myndighetens webbsida som visar statistik samt 8 800 unika besök på webbsidan som tillhandahåller kunskap om unga som varken arbetar eller studerar. Detta visar att kunskapen som presenteras där nått ett stort antal individer. Vid ett förlängt uppdrag kommer MUCF att utveckla webbsidan, samt länka till andra relevanta aktörers webbplatser.

Myndighetens ambition att träffa unga som varken arbetar eller studerar, för att få förstahandsinformation om vad de upplever som hinder för etablering och vilka insatser som varit till hjälp, försvårades av pandemin. Uppdraget har inte genomfört så många träffar eller intervjuer som planerades initialt. Dock har digitala intervjuer genomförts som bidragit till ett ungdomsperspektiv på uppdraget.

Kommunerna har med hjälp av MUCF fått en tydligare helhetsbild över antalet individer som befinner sig i en situation av att varken arbeta eller studera. Den ökade kunskapen hos kommunerna leder inte bara till en ökad förståelse för målgruppen utan ger också förutsättningar för mer informerade beslut. Det bidrar också till att kommunledningen kan göra mer riktade insatser och prioritera resurserna på ett mer effektivt sätt.

Effektmål 3 – identifiera och undanröja systemhinder

Det tredje effektmål som sattes upp var att systemhinder för ungas etablering ska uppmärksammas och undanröjas.

I februari 2020 överlämnade MUCF delrapporten Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar till regeringen. I rapporten beskriver myndigheten en rad områden som försvårar etableringen för unga som varken arbetar eller studerar. Under uppdragets gång har MUCF även årligen haft möten med Regeringskansliet för att redogöra för systemhinder och praktiska problem som myndigheten fått kännedom om.

Nedan följer en analys av hur MUCF har arbetat med de systemhinder som identifierades i rapporten.

Bristande fokus på förebyggande insatser för att främja ungas etablering

MUCF:s uppdrag riktar sig till de aktörer som arbetar med unga som redan befinner sig i en situation av att varken arbeta eller studera. För att minska inflödet av personer till denna målgrupp, krävs dock flera tidiga förebyggande insatser. Det är också samhällsekonomiskt effektivt att arbeta med förebyggande och tidiga insatser. MUCF har därför samverkat med andra aktörer som haft ett tydligt fokus på tidiga förebyggande insatser, såsom att förhindra och förebygga skolavbrott. Bland annat har samverkan skett med SKR:s Uppdrag fullföljd utbildning samt Skolverkets och Socialstyrelsens uppdrag för Tidiga samordnade insatser (TSI).

MUCF:s uppdrag bör även vid ett förlängt arbete fortsätta i nära samverkan med dessa och andra uppdrag, för att öka möjligheten att de som löper risk att hamna i en situation av utanförskap får rätt stöd i tid.

Bristande helhetsperspektiv och konsekvenser av ett samhällssystem med ansvar uppdelat på en mängd aktörer

Många myndigheter och andra instanser spelar en viktig roll för målgruppen. Detta är en naturlig följd av att det finns ett stort antal orsaker till att en ung person hamnar utanför arbete eller studier. MUCF anser att det är problematiskt att unga personer slussas fram och tillbaka mellan aktörer och inte får ett samordnat stöd.

MUCF:s uppdrag för nationell samordning är ett initiativ som syftar till att öka samverkan mellan olika myndigheter. Detta för att överbrygga de hinder som individer i stort behov av stöd kan möta. Vid ett förlängt uppdrag föreslås MUCF:s två uppdrag för unga som varken arbetar eller studerar samverka ännu närmare, för att bidra till ett tydligare helhetsperspektiv på målgruppen hos ansvariga aktörer.

Otillräckliga välfärdsresurser som riskerar att leda till hög personalomsättning och höga krav på administration i kombination med många omorganisationer

Under kommunträffarna har myndigheten tydliggjort vikten för kommuner av att avsätta ekonomiska resurser för unga som varken arbetar eller studerar. Insatser som sätts in i tidig ålder är ofta billigare och mindre i omfattning än de insatser som behövs för vuxna individer. Det är därför viktigt att det är beslutsfattare med mandat att påverka resursfördelningen som deltar vid kommunträffarna. Det är också av stor vikt att prioriteringen av målgruppen tydliggörs på nationell nivå, för att stödja kommunerna vid fördelning av välfärdsresurser. Om kommunerna tilldelas de resurser som behövs får de också ökade möjligheter att bygga upp en organisation som håller över tid. Detta kan även minska risken för personalomsättningar.

Glapp vid övergångar av olika slag, exempelvis från högstadiet till gymnasiet eller när kommunernas aktivitetsansvar upphör vid 20 års ålder

I MUCF:s rapport *Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar* (2021) föreslår myndigheten att det ska vara obligatoriskt för skolor att erbjuda vägledningssamtal för elever som är på väg att avsluta sina gymnasie-studier, eller när skolan får varningssignaler om att det finns risk för skolavbrott.⁴⁶

I rapporten gör myndigheten även bedömningen att det bör utredas om åldern för kommunernas aktivitetsansvar (KAA) bör höjas. Tillsammans med de samverkande myndigheterna i uppdraget anser MUCF att det idag finns en otydlighet om vilka som har det formella ansvaret på lokal nivå för unga som varken arbetar eller studerar över 20 år. Denna otydlighet gör att det blir upp till varje enskild kommun att besluta om insatser och fördela resurser till dessa individer. Risken med detta är att det kan bli stora skillnader i stöd beroende på i vilken kommun en ung person bor.⁴⁷ Vid ett förlängt uppdrag kommer MUCF att ytterligare utveckla innehållet i kommunträffarna för att bättre belysa glapp vid övergångar.

Avsaknad av ersättningar, oklarheter i befintliga ersättningar och önskemål om behov av finansiering för alternativa utbildningsformer

MUCF har suttit med i Försäkringskassans referensgrupp kring deras utredning av aktivitetsersättningen och bidragit med kunskap om unga som varken arbetar eller studerar.

MUCF har även i rapporten *Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar* (2021) betonat att folkhögskolor och vuxenutbildning kan ges en utökad roll som alternativ utbildningsform för vissa unga som varken arbetar eller studerar.⁴⁸ För att detta ska kunna implementeras krävs en ökad finansiering för dessa utbildningsformer.

Ett överblickbart antal insatser, deras utformning och bristande användarinvolvering

För unga personer som är i behov av insatser från samhället kan det vara svårt att veta vart de ska vända sig för att söka hjälp, och när de väl försöker är det inte alltid de blir tagna på allvar. Det kan bidra till en frustration och en känsla av maktlöshet, som flera av de intervjuer MUCF genomfört med unga vittnar om.

För att underlätta för kommunerna att göra de insatser som finns att tillgå mer tillgängliga och lättöverskådliga, har MUCF påbörjat ett arbete för att utveckla sin webbsida. Informationen på sidan kommer att lyfta upp de insatser som görs på nationell nivå. Vid ett förlängt uppdrag kommer webbsidan att utvecklas i samarbete med aktörerna i uppdraget för nationell samordning.

⁴⁶Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2021), s. 25.

⁴⁷Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2021), s. 40.

⁴⁸Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar (MUCF 2021), s. 40–41.

Avsaknad av ansvarig aktör för hälsoförebyggande åtgärder för unga inom kommunernas aktivitetsansvar

MUCF uppmärksammade tidigt under uppdraget att unga som varken arbetar eller studerar, till skillnad från de som går i skolan, inte har tillgång till förebyggande elevhälsovård. I början av 2020 initierade därför myndigheten en intervjustudie om hälsoförebyggande åtgärder för unga som varken arbetar eller studerar.

Studien bygger på intervjuer med yrkesverksamma inom kommunernas aktivitetsansvar (KAA) samt med unga som varken arbetar eller studerar. Syftet var att ta reda på vilka som har uppdraget att arbeta med förbyggande hälsoinsatser för dessa unga samt vilka möjligheter som finns för att erbjuda elevhälsa till de som avbrutit sin skolgång.

Studien visar att hälsoförebyggande insatser för unga som varken arbetar eller studerar till stor del är personberoende. Samverkan mellan exempelvis KAA och en lokal ungdomsmottagning har flera gånger uppkommit genom att detta initierats och bibehållits av enskilda individer. Förslaget är därför att hälsoförebyggande åtgärder ska lyftas in i uppdraget till KAA tillsammans med tillräckliga resurser. Exempelvis efterfrågas en tydligare samverkan mellan primärvård och KAA.⁴⁹ Intervjustudien finns inte publicerad, utan har endast spridits internt på MUCF samt i relevanta nätverk.

Extern påverkan på uppdraget

MUCF bedömer att det finns några externa faktorer som haft inverkan på uppdragets genomförande och antalet planerade aktiviteter. Dessa har eventuellt även påverkat måluppfyllelsen i någon grad.

I början av 2019 omlokalisades MUCF från Stockholm till Växjö. Detta medförde att myndigheten behövde rekrytera nya medarbetare till uppdraget då några avslutade sina anställningar till följd av flytten.

Den pågående pandemin har påverkat uppdraget på olika sätt. När det infördes restriktioner i samhället påverkades uppdraget genom att planerade fysiska kommunträffar fick ställas in eller skjutas upp. Företrädare för exempelvis socialtjänst- och utbildningsförvaltningar behövde prioritera sina grundläggande uppdrag, vilket påverkade möjligheten att få kontakt med dem.

Utifrån restriktionerna behövde myndigheten ändra sitt koncept med fysiska träffar till ett digitalt format. Som tidigare beskrivits bidrog dessa faktorer till att inga kommunträffar genomfördes mellan mars och juni 2020. Omställningen till digitala kommunträffar fick dock positiva effekter då fler kommunträffar kunde genomföras än om de varit fysiska. Det digitala konceptet upplevdes även som mer användbart för deltagarna än det fysiska.

⁴⁹ Hälsoförebyggande åtgärder för unga som varken arbetar eller studerar. En intervjustudie (Sweco, 2020), ej publicerad.

MUCF:s förslag till fortsatta insatser

Fortsatt uppdrag att stödja aktörer

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) föreslås få ett permanent uppdrag att stödja de aktörer som bidrar till att unga som varken arbetar eller studerar etableras inom studier och arbete.

Vid ett permanent uppdrag bedömer MUCF att det är viktigt att kunna ge ett mer långsiktigt stöd, där myndigheten finns med under en längre period i kommunens process för att få samverkansstrukturer och arbetssätt på plats. Vid ett permanent uppdrag kommer ett långsiktigt samarbete stärkas med andra nationella aktörer som arbetar med målgruppen, exempelvis Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Vidare föreslår myndigheten att uppdraget med att stödja de aktörer som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar ges en förstärkning av medel med 5 miljoner kronor årligen. MUCF bedömer att förstärkningen av medel skulle bidra till en fortsatt hög kvalitet. Det skulle också ge MUCF möjlighet att utveckla uppdraget och nå fler aktörer.

Problemformulering

Andelen unga som varken arbetar eller studerar är fortsatt hög. Enligt den senaste statistiken som MUCF tagit fram var cirka 145 000 unga 16–29 år utanför arbete och studier år 2019. Denna siffra får antas vara ännu högre i dagsläget då pandemin har haft tydliga effekter på arbetsmarknaden.

Enligt statistik från Arbetsförmedlingen går det att se en ökning av ungdomsarbetslösheten i spåren av pandemin, vilket ökar risken för att fler unga hamnar utanför arbete eller studier. Förutom det personliga lidande som ett utanförskap innebär, medför det en stor ekonomisk kostnad för samhället när unga människor inte etablerar sig inom arbete eller studier. Det är då viktigt att så snabbt som möjligt bryta utanförskapet så att unga människor inte hamnar i en långvarig situation av att varken arbeta eller studera.

Den kunskap som myndigheten tagit fram i sina rapporter visar att vissa grupper löper större risk att hamna i ett utanförskap än andra. Somliga riskerar till och med att aldrig lyckas etablera sig inom arbete eller studier. För dessa grupper är det särskilt viktigt att samhällets stödresurser samordnar sina insatser och möter de behov som målgruppen har.

MUCF konstaterar att flera kommuner uttrycker behov av att utveckla och formalisera interna och externa strukturer för samverkan. Arbetsförmedlingens omorganisation innebär exempelvis att många lokala samverkansinsatser med landets kommuner försvinner när myndigheten skalar ner sin verksamhet. Då unga som varken arbetar eller studerar ofta är i stort behov av personlig kontakt med handläggare, kan detta få stor påverkan för denna målgrupp. Alla har inte heller möjlighet att tillgodogöra sig den digitala service som är tänkt att ersätta det personliga mötet på Arbetsförmedlingen. MUCF ser därför att det finns risk för att samverkan mellan Arbetsförmedling och kommun försämras. Detta kan

leda till att unga som varken arbetar eller studerar inte får de insatser som möter deras individuella behov.

En annan viktig aktör för unga som varken arbetar eller studerar är Delegationen för unga och nyanlända (Dua). Dua har i uppdrag att främja samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen⁵⁰. Delegationens förordnande är tidsbegränsat, vilket innebär att det kommer att finnas ett stort behov av ett nationellt stöd för samverkan och samordning när Dua inte längre är verksamt.

Motivering

MUCF har under uppdragstiden träffat 57 kommuner och har under denna tid kontinuerligt utvecklat konceptet för kommunträffarna, utifrån de utvärderingar som gjorts i samband med träffarna. Som tidigare beskrivits har MUCF kunnat konstatera att de som deltagit i träffarna ökat sina kunskaper och tagit steg mot förbättrad samverkan. Uppdraget har även nått ett stort antal personer⁵¹ i sina aktiviteter med information om målgruppen. Det stora antalet besök på webbsidan⁵² under uppdragstiden visar också att det finns ett stort intresse för MUCF:s arbete med unga som varken arbetar eller studerar.

Myndigheten bedömer att fler kommuner skulle kunna ha nytta av att få stöd i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. MUCF föreslår att ett förnyat uppdrag skulle erbjuda fördjupat stöd till fler aktörer. Myndigheten bedömer att ett mer långsiktigt stöd skulle ge större effekt. Genom att få uppdaterad kunskap om målgruppen samt få hjälp med att ta fram en aktuell nulägesanalys för den egna kommunen, ökar möjligheten till riktade och effektiva insatser.

Under uppdragstiden har MUCF företrädesvis träffat kommuner. Myndigheten har även börjat utveckla ett koncept som riktar sig till samordningsförbund. Detta har testats i ett pilotförsök med gott resultat och skulle kunna utgöra ett komplement till de vanliga kommunträffarna som myndigheten anordnar.

MUCF har under uppdraget arbetat mycket med intern och extern samverkan för kommuner när det gäller unga som varken arbetar eller studerar. Vid ett förlängt uppdrag kan myndigheten fortsätta utgöra ett viktigt komplement till de samverkansuppdrag som Arbetsförmedlingen och Dua har haft.

Under uppdragets gång har ett formaliserat och nära samarbete utvecklats mellan MUCF och flertalet relevanta aktörer, som exempelvis SKR, kring unga som varken arbetar eller studerar. MUCF kommer att fortsätta detta samarbete vid ett förlängt uppdrag.

MUCF bedömer att ett förlängt uppdrag skulle ge bäst effekt om det blev permanent, där myndigheten kan finnas med som process-, metod- och kunskapsstöd för lokala aktörer under en längre period.

Eftersom unga som varken arbetar eller studerar är en heterogen grupp finns det ett stort behov av att öka kunskapen om målgruppen hos tjänstepersoner med beslutsmandat. MUCF har lång erfarenhet av att arbeta med unga i

⁵⁰ Samverkan för ungas etablering (Dua 2018), s. 3.

⁵¹ Cirka 6000 deltagare.

⁵² Cirka 4700 unika besök på myndighetens webbsida som visar statistik samt 8800 unika besök på webbsidan som tillhandahåller kunskap om målgruppen.

utanförskap och har samlat på sig mycket kunskap under uppdragets gång. Därför har myndigheten stora möjligheter att fortsätta sprida kunskap och dela med sig av framgångsrika arbetssätt och metoder i mötet med lokala aktörer. Med detta som bakgrund anser MUCF att myndigheten bör få ett förnyat och permanent uppdrag.

Statsbidrag till lokala aktörer för att stärka samverkan

MUCF föreslås få ett förnyat uppdrag att med hjälp av statsbidrag stimulera insatser för unga som varken arbetar eller studerar. Ett återinfört bidrag bör ha fokus på långsiktighet och att bidragets omfattning blir minst 25 miljoner kronor per år⁵³. Detta för att så många ansökningar som möjligt av hög kvalitet ska kunna finansieras.

Mellan 2016 och 2018 hade MUCF i uppdrag att fördela projektbidrag till kommuner och samordningsförbund som ansökte om medel från myndigheten för att utveckla insatser för unga som varken arbetar eller studerar. Mellan 2016–2018 fördelade myndigheten nästan 52 miljoner kronor till 65 beviljade projekt. De beviljade projektens insatser nådde sammanlagt nästan 4 700 unga i målgruppen.

Problemformulering

Förutsättningarna för att arbeta med unga som varken arbetar eller studerar ser olika ut över landet. Många kommuner och samordningsförbund avsätter både egna resurser och externa medel i form av exempelvis projektmedel beviljade av Europeiska socialfonden eller andra finansiärer till insatser för unga som varken arbetar eller studerar. Andra kommuner har inte samma möjligheter att avsätta resurser, även om behovet kan vara lika stort även där.

Många kommuner har i dagsläget inte någon specifik verksamhet för unga som varken arbetar eller studerar. Det kan bero på att de prioriterar sin linjeverksamhet och inte vågar satsa resurser på nya projekt eller arbetsmetoder, trots att de ser behov av detta. I dagsläget har många kommuner statsbidrag från Dua för att utveckla och förbättra samarbetet inom och mellan kommuner i samverkan med Arbetsförmedlingen⁵⁴. När Dua inte längre finns och Arbetsförmedlingen omorganiseras, skulle MUCF genom ett statsbidrag till kommuner kunna fylla en viktig funktion. Bidraget skulle kunna underlätta samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen för arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.

Platsen som en ung människa vistas på har betydelse för dess förutsättningar i livet. Enligt Delegationen mot segregation finns idag så stora skillnader i förutsättningar mellan områden att det finns anledning att utgå från att platsen har betydelse för människors livschanser⁵⁵. Det kan exempelvis vara svårt att

⁵³ Förslaget är beräknat på ungefär hur stort bidraget hade behövt vara per år för att kunna bevilja alla ansökningar som bedömdes ha hög kvalitet i förra bidragsomgången.

⁵⁴ <https://www.dua.se/statsbidrag>

⁵⁵ <https://www.delmos.se/aktuellt/pressmeddelanden/delmos-lanserar-nytt-verktyg-for-att-bryta-segregationen/>

nå unga som varken arbetar eller studerar i områden med socioekonomiska utmaningar.

Även glesbygdskommuner kan ha svårt att nå målgruppen på grund av långa avstånd eller bristande kommunikationer. Unga på landsbygden och i utsatta områden upplever generellt lägre social inkludering än unga i städer. I MUCF:s rapport *Fokus 18. Vilka ska med?* (2018) framkommer att det finns flera likheter mellan unga som bor i landsbygd, glesbygd och utsatta områden och hur de ser på sina hinder och möjligheter att leva de liv de vill leva⁵⁶. Därför bedömer myndigheten att det är extra viktigt att satsa på insatser för dessa.

Motivering

Det tidigare statsbidraget bedöms ha haft störst effekt på lokal nivå i de områden där verksamheten bedrevs⁵⁷. Statskontoret genomförde 2019 en utvärdering av bidraget som redovisas i rapporten *Utvärdering av strategin för unga som varken arbetar eller studerar*. I rapporten konstateras bland annat att på individnivå har bidraget upplevts som avgörande för de individer som har nåtts av insatserna⁵⁸.

Ett nytt bidrag för insatser riktade till målgruppen skulle kunna användas för att till viss del utjämna skillnaderna i förutsättningar över landet. Det skulle också skapa möjligheter för kommuner eller samordningsförbund att testa nya metoder och samarbeten, samt minska andelen unga som varken arbetar eller studerar i enskilda kommuner.

MUCF kommer vid ett förnyat uppdrag att utreda hur ett eventuellt nytt bidrag skulle kunna utformas för att ge så stora effekter som möjligt för unga kvinnor och män som varken arbetar eller studerar. Exempelvis skulle segregationsbarometern⁵⁹, som Delegationen mot segregation tagit fram, kunna användas för att utforma kriterierna för bidraget. På så sätt skulle bidraget kunna användas i de områden där de gör bäst nytta.

En särskild prioritering bör göras för att nå fler unga utrikes födda kvinnor som varken arbetar eller studerar.

Flera projekt som finansierades med bidraget under perioden 2016-2018 har berättat att de kunnat använda resultatet av insatserna för att visa för sin kommunledning eller andra beslutsfattare att det lönar sig att arbeta med unga som varken arbetar eller studerar, både för kommunen och för ungdomarna själva. Bidraget har därmed till stor del fungerat som incitament för att kommunerna ska fortsätta satsa på denna typ av verksamhet⁶⁰.

Ett nytt bidrag bör ha ett tydligt ungdoms-, ickediskriminerings-, jämställdhets-, barnrätts- och funktionshinderperspektiv. Insatser som syftar till att nå de grupper av unga som riskerar ett särskilt långvarigt utanförskap, så som unga

⁵⁶ Fokus 18. Vilka ska med? (MUCF 2018), s. 5.

⁵⁷ Statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Bidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016-2018 (MUCF 2020), s. 42.

⁵⁸ Utvärdering av strategin för unga som varken arbetar eller studerar (Statskontoret 2019), s. 102.

⁵⁹ <https://segregationsbarometern.delmos.se/>

⁶⁰ Statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Bidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016-2018 (MUCF 2020), s. 42.

med funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa, liksom unga i områden med socioekonomiska utmaningar, bör särskilt prioriteras.

För de flesta unga innebär det en försämrad livskvalitet att stå utanför studier eller arbete. För samhället blir det även ekonomiska konsekvenser att inte satsa på denna grupp i tid. Därför vill MUCF ge fler kommuner möjlighet att söka statsbidrag till insatser som syftar till etablering av unga människor.

9.

Referenser

Dua (2018), *Samverkan för ungas etablering*. Stockholm: Delegationen för unga och nyanlända till arbete.

IFAU (2021:2), *Barn och unga under coronapandemin*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

MUCF (2017b), *Fokus 17:2 Unga med funktionsnedsättning. Etablering i arbets- och samhällslivet*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2018), *Bredda normen. Unga hbtq-personers röster om att varken arbeta eller studera*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2018), *Fokus 18. Vilka ska med?* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2019), *Stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Delrapport april 2019*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2019), *Hitta vägen! Ung idag 2019. En studie om ungas väg genom skolan till arbetslivet*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2019), *Unga som varken arbetar eller studerar. Statsbidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2019) *Stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Delrapport april 2019*. Växjö: Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2020) *Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar. Delrapport inom MUCF:s uppdrag rörande unga som varken arbetar eller studerar*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2020), *Statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Bidragets användning, deltagarnas erfarenheter och effekter av beviljade projekt 2016–2018*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2020), *Ett långvarigt utanförskap. Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2021) *Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2021), *Utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet. En analys av hinder och möjligheter*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

Regeringsbeslut 2018 U2017/04044/UF (delvis) *Uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar*.

Statskontoret (2019) *Utvärdering av strategin för unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm: Statskontoret.

SOU 2018:11 *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar*.

SOU 2021:34 *Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga*.

Kommunträffar 2019–2021

Fysiska träffar	Digitala träffar
Botkyrka	Alingsås
Eksjö	Arvidsjaur
Gagnef	Avesta
Gotland	Bengtstors
Hammarö	Bolleryd
Hudiksvall	Haninge
Hylte	Hedemora
Håbo	Helsingborg
Hässleholm	Herrljunga
Karlstad	Klippan
Malung-Sälen	Mellerud
Nässjö	Nynäshamn
Olofström	Orsa
Salem	Orust
Skövde	Piteå
Stenungsund	Skellefteå
Sävsjö	Stockholm
Tranås	Strömstad
Vansbro	Svenljunga
Vetlanda	Säter
Vimmerby	Söderhamn
Västerås	Södertälje
Åmål	Torsås
Örnsköldsvik	Trelleborg
	Tyresö
	Uddevalla
	Ulricehamn
	Uppsala
	Vimmerby
	Vänersborg
	Västervik
	Växjö
	Älvdalen

HÄR VÄXER KUNSKAP FRAM

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.

